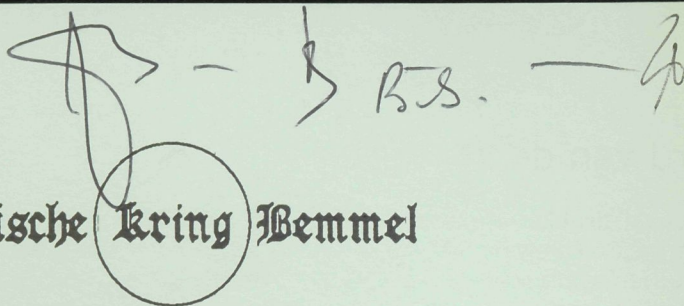

Historische Kring Bemmel

Jaargang 10, nr. 3
September 2000

Historische Kring Bommel

ISSN 1384-9271

Uitgave ten behoeve van de leden, jaargang 10 no 3.

Inhoudsopgave:

Woord van de voorzitter	1
Aanwinsten	2
De 'Schrik van Ressen'	3
Kalender 2001	9
Flitsen uit de geschiedenis van Doornik (4)	10
Een avond genealogie	14
Alphons Jansen overleden	17
Het ouderlijk huis van Maria van Gelder	18
Soms gaat er iets mis...	26
Oud archiefmateriaal (11)	27
Uitreiking Kringprijs 2000	32
Oproep 'Werken en Weldoen'	34
Straatnamen in Bommel, etc. (16) - Het Laantje	36
Het gouden paar Peters-Hoogveld uit Ressen	40
Boek Ressen verschenen	44
Oude Bommelnaren	45
De geschiedenis van de Zwitserse Week	48
Oorlogsbelevissen familie Van Beek uit Ressen	55
Een krantenknipsel (28)	58
Uut de ouwe deus (28)	59
Gemeenteraadsverkiezingen 1935	60
Fotomonument	64
't Is Historisch (5) - Koninginnedag	65
Internetwetenswaardigheden	66
Agenda	67
Boeken	68
Advertenties	
Colofon	

Kopij volgende nummer:

Dit is de achtentwintigste uitgave van het kringblad. Het voornemen bestaat het volgende nummer in december 2000 te laten verschijnen. Kopij voor dat nummer is welkom en kan bij de redactieleden of bij het secretariaat worden ingeleverd. Als uiterste datum van inleveren willen wij graag 20 november 2000 aanhouden.

Woord van de voorzitter

Ondanks de drukke werkzaamheden rond de kalenderactie, de voorbereiding op de Culturele Manifestatie en de excursie kunnen wij u toch weer een dik herfstnummer presenteren, boordevol lezenswaardige artikelen. Behalve druk zijn de laatste weken ook spannende weken geweest. Het huisvestingsvraagstuk van de kring is actueler dan ooit.

Om de grote ruimte, die beschikbaar komt op de benedenverdieping van 'De Kinkel', te kunnen betrekken, heeft de kring het college van burgemeester en wethouders om een financiële bijdrage gevraagd. Hierover is enkele keren overleg gevoerd met wethouder W. Gerrits. Begin september heeft u in 'De Krant' het verslag kunnen lezen van de commissievergadering Volksgezondheid, Onderwijs, Cultuur en Educatie waarin het voorstel van het college aan de gemeenteraad over deze kwestie is behandeld. Struikelblok is de f 2000 eigen bijdrage in de huur, die de kring volgens het voorstel moet betalen.

Wij hebben in een eerder stadium te kennen gegeven dat f 1000 voor ons de uiterste limiet is. Dit hangt op de eerste plaats samen met het feit dat dit jaar al een contributieverhoging van 25% is doorgevoerd om de begroting structureel sluitend te krijgen. Het ledenbestand van onze vereniging is, zoals dat ook bij andere historische kringen het geval is, toch vooral afkomstig uit de oudere leeftijdscategoriën. Wij menen dat de financiële draagkracht van ons ledenbestand daardoor over het algemeen van een ander kaliber is dan bijvoorbeeld bij het ledenbestand van een willekeurige sportvereniging het geval is. In vergelijking met andere kringen is ons contributieniveau ook zeker niet laag, gezien datgene wat wij onze leden daarvoor kunnen bieden. Wij zijn van mening dat verdere verhoging van de contributie voor velen een belemmering zou kunnen zijn om lid te blijven c.q. te worden.

Een tweede overweging tegen een hogere eigen bijdrage is het volgende. Aan het hebben van een eigen huisvesting, waarvoor dus door de kring een eigen bijdrage in de huur wordt aangeboden van f 1000, zullen ook als vanzelf nog andere extra uitgaven voor de kring verbonden zijn. Te denken valt in dit verband aan het invulling geven aan bijvoorbeeld educatieve activiteiten voor scholen, het tentoonstellen van vondstmateriaal en het toegankelijk maken van documentatie voor alle inwoners van onze streek, ook niet-leden! Tot nu toe is de slechte bereikbaarheid en de beperkte openstellingsmogelijkheid van onze huisvesting in de 'Brugdijk' een belemmering geweest voor het invullen van deze educatieve functie.

Het stemde ons dan ook positief te vernemen dat de commissieleden unaniem tegen de f 2000 eigen bijdrage waren en pleitten voor een verhoging van de structurele subsidie met f 1000. Wethouder Gerrits zegde toe dit in het college te bespreken.

Enkele weken later is hetzelfde voorstel ook behandeld in de commissie Financiën, Informatisering en Economie. Deze commissie stelde wel vraagtekens bij de onderbouwing van het college ten aanzien van de f 2000 eigen bijdrage voor de kring, maar bracht verder geen advies uit. Nu blijkt, bij het schrijven van dit voorwoord, dat het college het commissie-advies naast zich neerlegt en onverkort vasthoudt aan de f 2000 eigen bijdrage voor de kring.

Als u dit voorwoord leest, heeft de raadsvergadering inmiddels plaatsgevonden en is de subsidie vastgesteld. Ik blijf hoop houden op een 'happy end' zodat wij dan samen kunnen bouwen aan ons nieuwe onderkomen en onze activiteiten ten behoeve van het behoud van het dorpseigene en het cultuurhistorisch erfgoed beter kunnen uitdragen. U geeft inmiddels al in groten getale blijk van uw steun en dat doet ons deugd. Deze waardering laat zich ook terugzien in het aantal kringleden: wij mogen binnenkort het 300ste kringlid begroeten.

De aandacht voor ons verleden, de oude gebouwen, het karakteristieke landschap, de streektaal enzovoort bloeit als nimmer tevoren. De laatste Culturele Manifestatie in kasteel 'De Doornenburg' heeft naar schatting 3000 bezoekers getrokken. Ook de Open Monumentendag heeft dit jaar landelijk weer 850.000 belangstellenden gekend. Daarmee komt het totale aantal bezoekers dat in de afgelopen veertien jaar één of meerdere keren aan de Open Monumentendag heeft deelgenomen op 3,5 miljoen te staan; dat is meer dan 20% van de bevolking.

Rest mij u veel leesplezier te wensen en de hoop uit te spreken u binnenkort op één van onze komende activiteiten te mogen ontmoeten, misschien wel in onze eigen kringruimte.

Marc Kocken

Aanwinsten

In de afgelopen weken zijn ons van verschillende kanten weer veel foto's en dia's aangereikt, deels als schenking en deels om kopie-afdrukken van te maken. Daarnaast kwam ook een speciale editie van een krant uit het jaar 1951 in ons bezit, verband houdende met het jubileum van een plaatselijke vereniging. Verder ontvingen we in de voorbije weken ook nog een bietenschopje, een Engelse pionierschap en een hiep -een klein bijltje-zonder steel. Van heel andere aard was de computer die ons door de plaatselijke RABO-bank werd geschonken en die ons goed van pas komt. De diverse schenkers hebben wij bedankt en een zorgvuldig beheer van het geschonken materiaal toegezegd.

Het bestuur

De 'Schrik van Ressen'

Zijn naam was Petrus Gijsbertus Lamers, zijn kennissen noemden hem Piet. Hij werd geboren in Valburg op 9 oktober 1868 als de oudste van vier broers. Zijn vader had in de omgeving van Driel een panoven gekocht. De oven zelf werd later afgebroken en in de bijbehorende schuur werd de tabak, die zijn vader teelde, gedroogd.

"Vader kon alles," vertelde Piet's jongste dochter Petronella Grada (Netje), inmiddels negentig jaar geworden, "en hij pakte ook alles aan." Oorspronkelijk wilde Piet Lamers slager worden. Hij haalde daartoe de nodige diploma's, maar het kwam er niet van dat vak uit te gaan oefenen. Dan maar bij een schoenmaker in de leer. Ook dat werd niet zijn uiteindelijke bestemming.

Piet Lamers in veldwachtersuniform.

Hij trouwde in 1897 met Grada Buurman en ging bij zijn schoonvader op 'De Broodkorf' in Ressen inwonen. Daar gebeurde eens iets vreselijks. Schoonvader Buurman was erg doof. Op een nacht stapte schoonmoeder, die erg veel last van astma had, het bed uit om even in de frisse buitenlucht te kunnen vertoeven. Ze liep de tuin in, nog half in slaap. Het tuinpoortje, dat normaal altijd gesloten was, stond open en zonder erg liep ze er door. Achter het huis lag een grote plas water, waaraan boerderij 'Het Grote Meer' zijn naam dankt. Daar viel ze in. Om de een of andere reden was vader Buurman wakker geworden. Hij voelde met zijn hand op de slaapplek van zijn vrouw en vond die leeg. Bezorgd kwam hij zijn bed uit. Helaas kwam hij te laat. Zijn vrouw was inmiddels verdronken.

In 'De Broodkorf' werden de drie oudste dochters geboren: Hermina op 12 maart 1898, Aleida Cornelia op 15 mei 1899 en Cornelia Agnes op 26 februari 1901. Rond 1901 verhuisde het gezin Lamers naar een betrekkelijk klein huisje, dat vlak bij de brug over de Bemmelse Zeeg stond en daarom 'Het Brugstuk' genoemd werd. De aanbouw aan de achterkant van het huis werd pas in 1920 gebouwd. De woning had dus een ongeveer vierkant grondvlak en het pindak aan de voorkant vertoonde een schuin schild. Piet Lamers vond dat het wel iets weg had van een knipmuts, zoals oudere vrouwen toen droegen. Daarom werd het huis 'De Knipmuts' genoemd.

Het huis 'De Knipmuts', na de uitbouw in 1920.

In 'De Knipmuts' werden de overige kinderen geboren: Bernardus op 22 november 1902, Johanna Francina op 6 oktober 1904, Cornelis Willem op 10 november 1906 en Petronella Grada (Netje) op 20 maart 1910. Op 1 augustus 1899 kreeg Piet Lamers een aanstelling als buitengewoon veldwachter. Hij was maar voor 50% als veldwachter in dienst van de gemeente en verdiende dus ook de helft van wat zijn collega's in Bemmelse verdienen. Daarom deed hij daarnaast van alles. Bij 'De Knipmuts' hoorde ongeveer anderhalve hectare land, dat bewerkt moest worden. Daarnaast ging hij kersen plukken, deed ander boerenwerk en ging met de heer Van Olst jagen en vissen. Van Olst viste dan in de kolk in de Bemmelse polder met een zeeg, een in de rondte uitgezet net, dat langzaam, met behulp van verscheidene mensen (personeel van Van Olst) werd aangehaald. De vissen, die opgehaald waren, werden in hoenderiken gegooid. Daarna vond een verdeling plaats voor de mensen, waarvan Van Olst wist, dat ze het niet breed hadden. Die vis werd dan, meestal gratis, naar die mensen gebracht. Piet Lamers was heel vaak van de partij.

Op zaterdagochtend ging veldwachter Lamers vaak op pad om mensen, die slecht ter been waren, te knippen en te scheren. Dat was zó gekomen. Van tijd tot tijd kwam de heer Minkhorst bij hem op bezoek. Op een dag vond Piet, dat Minkhorst wel erg lange haren had. "Ja, dan moet ik helemaal naar Bemmelse naar de kapper," zei de heer Minkhorst, "en dat red ik bijna

niet meer." "Dat is inderdaad een heel eind," vond de heer Lamers, "ik help je wel even. Ik haal die haren er wel af." "Kun je dat dan?" "Ik kan toch alles wat ik wil, dat weet je toch wel." De veldwachter toog aan het werk met schaar en scheermes en, hoewel hij zo iets nog nooit gedaan had, leerde hij al doende. En toen dat eenmaal bekend werd, kreeg hij steeds meer klanten, die moeilijk ter been waren. Vaak rekende hij niets voor het werk, maar hij werd dan overstelpt met allerlei kleine gaven van het land. Ook zijn eigen kinderen werden door hem geknipt en soms alleen de haren gekamd met een fijne kam om de zaak na te kijken op ongenode gasten...

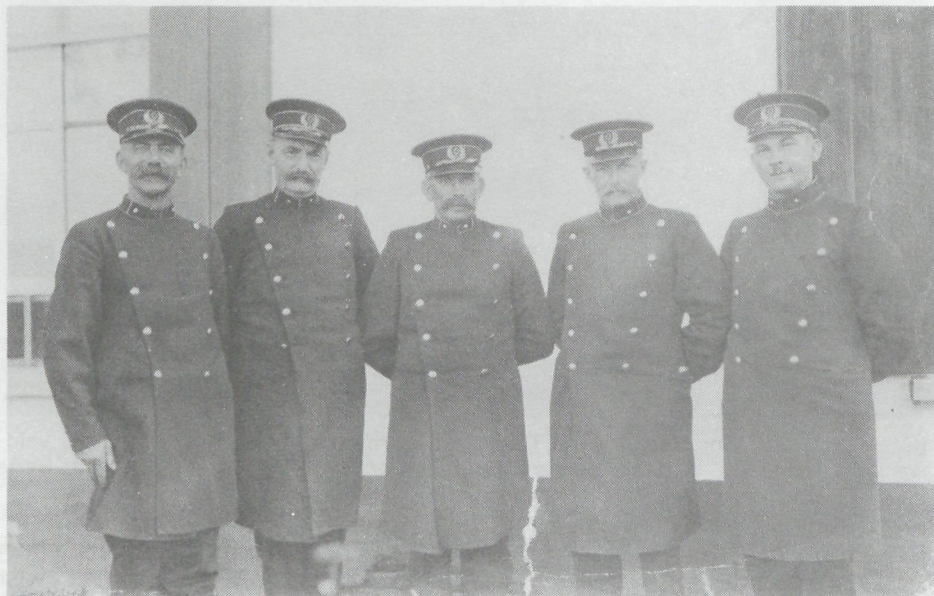
Kersenplukkers. Vlnr staand: Wim Teunissen, Bernard Lamers, Piet Lamers de veldwachter, Arend v.d. Lienden, Bernard Teunissen en Eetje Teunissen. Geknield: Netje Lamers, Grad Teunissen, Bart Rosa (postbode), Jan Huiskens en Cornelis Lamers.

Het kwam ook wel voor dat echtelieden die het niet meer samen zagen zitten om beurten bij de veldwachter op visite gingen om te praten. Hij wist dan altijd weer goede raad te geven en daardoor soms het huwelijk te redden.

Dicht naast 'De Knipmuts', aan de westzijde, bevond zich een waterput. Langskomende dorstige schoolkinderen vroegen wel eens, of ze wat mochten drinken. Dat was nooit een probleem. Er stond zelfs een bekertje klaar om uit te drinken. Het putwater van de veldwachter was beroemd bij de jeugd: het was veel lekkerder dan water uit de kraan! Het was vaak gezellig in het veldwachtershuis, niet in de laatste plaats, omdat de vrouw van de veldwachter zo'n gezellig mens was. Er was altijd koffie en vaak kwamen mensen, die in Ressen aan het station met de trein aankwamen en lopend naar Bemmeltogen, even aan voor een kop koffie. Soms mocht

men meteen mee-eten. Piet Lamers was gezien in Ressen. Op een dag ging dochter Netje rond om te collecteren voor de blinden. Zo kwam ze bij mevrouw Gramser, die in 'De Kikvors' woonde. Die gaf zelden ergens aan, maar Netje probeerde het toch.

"Dag meisje, van wie ben jij er een?" vroeg mevrouw. "Van Lamers." "Van welke Lamers?" want er woonden meer families Lamers in Ressen. "Van de politie." "Nou, ik geef nergens aan." "Maar voor blinden, dat is best iets bijzonders," zei Netje vasthoudend. "Meneer Mulder (van 'Het Grote Meer') heeft gezegd: *"Dat ik doof ben is niet zo erg, want ik kan nog steeds zien. Maar als je blind bent, kun je helemaal niets meer."* Daarom!" Dát argument én het feit dat ze een dochter van de veldwachter was, bleken voldoende. Netje liep zowel voor de protestante als voor de katholieke blinden ("of je nu protestant of katholiek bent, als je blind bent maakt dat niks uit") en kreeg voor beide instellingen een gift.

Alle veldwachters van de gemeente Bemmelen. Foto gemaakt bij gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de heer Lamers. Vlnr: Stevens (Angeren) G. Meyer, (Doornenburg), P.G. Lamers (Ressen), H. Koenders (Bemmelen) en P.P. Huisman (Haalderen).

Als politieman was Piet behoorlijk trots op zijn uniform. 's Zondags werd de snor netjes opgekamd en het uniform aangetrokken en zo ging hij naar de kerk. Iedere woensdag moest hij naar het gemeentehuis en dan moest hij er natuurlijk ook piekfijn uitzien. De dochters poetsten dan de knopen van het uniform en de schoenen met de bijbehorende leren beenkappen.

Op een dag moest hij bij de gemeenteontvanger, de heer Hermsen, zijn. Thuis hadden de kinderen onnadenkend de hond los gelaten. Die ging op

zoek naar zijn baas en vond hem in het gemeentehuis. Hij liep de trappen op en naar binnen. De gemeentebode, de heer Krechting, werd bang, toen de hond voor het loket op sprong en hij was kwaad ook. "Dat moet je niet meer doen! Wie heeft die hond los gelaten?" "Wel, dat zullen de kinderen wel gedaan hebben," was het laconieke antwoord.

Als er weer eens wat in het dorp gebeurd was, wat niet door de beugel kon en men aan de veldwachter vroeg hoe hij met zijn onderzoek vorderde, dan was steevast zijn antwoord: "Als ik maar zou weten wie het was, dan had ik hem zo!"

Mensen, die een varken gingen slachten, moesten van tevoren bij de plaatselijke veldwachter een slachtvergunning halen. Op een dag werd Job Geurts door zijn vader naar Lamers gestuurd om zo'n vergunning op te halen. "Wat weegt ie, Jobke?" vroeg de veldwachter. "Dat mocht ik van mijn vader niet zeggen," zei het jongetje bedeesd. Natuurlijk niet, want het varken was al geslacht en volledig in de weckpotten verdwenen....

De heer en mevrouw Lamers.

Op een herfstavond, waarop het al vroeg donker was, reed Netje door Ressen op haar fiets, waarvan de verlichting niet werkte. De carbidlantaarn had weer eens kuren. Plotseling zag ze een paar mannen staan en aan de in het zwakke licht blinkende knopen, wist ze meteen, dat het veldwachters waren. "Ga opzij, ga opzij," riep ze al van verre. "Je kunt wel horen, wie dat is," hoorde ze Koenders tegen haar vader zeggen. Een bekeuring kreeg ze niet...

Bij feesten stond op het stationsplein bij Van Beek meestal een draaimolen, een suikerkraam, een palingkraam en een danstent. Op zaterdag kwam de heer Alofs en die regelde dan het populaire 'koekslaan'. Met een stok moest dan zo'n koek worden doorgeslagen. Iedereen uit Ressen was daar aanwezig en de veldwachter hield toezicht.

Ook in Reeth werd jaarlijks kermis gehouden en tijdens zo'n kermis had Piet Lamers samen met de heer Turnhout van de rijkspolitie het toezicht. Op een keer ontstond daar een stevige ruzie tussen twee benevelde lieden. "Ga jij de zaak buiten maar regelen, dan houd ik het hier binnen wel in de gaten," zei de veldwachter tegen zijn collega. Maar de ruzie had zich intussen naar buiten verplaatst en de hele tent liep leeg om het gevecht te bekijken. Piet Lamers bleef rustig alleen in de tent achter....

De laatste bekeuring, die veldwachter Lamers uitschreef, was voor de heer Van Eck, die een klein cafeetje had aan de Woerdsestraat. De heer Van Eck wilde nog wel eens gaan stropen en was op een avond op jacht in een bongerd aan de Ressensestraat. Langs die bongerd groeide een doornenhaag. De heer Van Eck stond aan de ene kant van de haag en de veldwachter aan de andere kant. Beiden waren gewapend met een geweer. Tenslotte zei de veldwachter: "Nou moet ik in de laatste week voor mijn pensionering nog een bekeuring uitdelen..."

Voor zijn kinderen was hij een fijne vader. Op een dag was er een feest van de vrijwillige landstorm en zoon Bernard zou daar ook naar toe. Hij moest zijn meisje meenemen, maar omdat hij geen verkering had, vroeg hij vader, of die het goed vond, dat hij zijn zus Netje mee nam. Vader had geen enkel probleem.

Hij was ook gek met zijn eerste kleindochter, een dochter van Cornelia Lamers, die getrouwd was met Hendrikus Boerboom. Die woonden aan het Zandse Pad, tegen Lent aan. Opa kwam dan soms zijn kleindochter op de fiets ophalen en die mocht dan een weekje bij hem thuis logeren. In 1940 werd die kleindochter Gerda (nu mevrouw Polman) zes jaar oud en mocht naar school. Ze zou in Bemmelt bij de zusters naar school gaan en ze logeerde dan de hele week bij opa Lamers. Alleen de weekenden was ze bij haar eigen vader en moeder thuis. Het tweede schooljaar ging ook haar zusje naar school en toen gingen beide meisjes samen op de fiets. De logeerpartijen bij opa waren toen grotendeels verleden tijd.

De heer Lamers ging in 1932 met pensioen. Er werd een tent opgezet naast het huis en bijna iedereen kwam hem feliciteren. Iemand vertelde: "Ik heb heel veel ruzie gehad met mijn vrouw en dat heeft Lamers opgelost. Hij heeft ons zo goed geholpen, dat ik een groot cadeau voor hem gekocht heb." De hele tent stond vol met bloemstukken voor de veldwachter.

Voor 'De Schrik van Ressen', die wel die bijnaam had gekregen, maar in het algemeen toch zeer gezien was in Ressen, was pensioen heerlijk, want hij kon zich helemaal wijden aan allerlei dingen, die hij graag deed. Hij bleef in 'De Knipmuts' wonen. Dat huisje was in 1920 door de firma Spoeltman uit Gendt vergroot met een achterhuis. In 1972 werden het dakschild aan de voorkant en de schoorsteen verwijderd. Het zo typische huis werd in 1982 afgebroken.

Het gezin van de veldwachter. Vlnr staand: Cornelis, Cornelia, Mies, Bernard, Joke. Zittend: Leida, Piet Lamers, Grada Buurman. Op de voorgrond: Netje.

Het overlijden van zijn vrouw Maria Buurman in het begin van de oorlog was voor Lamers een hele slag. Maar hij bleef er wel nuchter onder. Hij was liever zelf eerder overleden dan zijn vrouw, maar het was nu eenmaal niet anders en daar legde hij zich bij neer. In 1944 overleed de veldwachter en daarmee nam de bevolking van Ressen afscheid van een markante dorpsgenoot. Op het bidprentje, dat bij zijn begrafenis werd uitgereikt, was onder meer te lezen: *Hij was een man, die blijmoedig door het leven is gegaan, met woord en voorbeeld zijn kinderen aanspoorde de weg der deugd te bewandelen, want deze is alleen in staat de mensch hier op aarde gelukkig te doen leven...*

Joop Verburg

Kalender 2001

Vanaf 20 oktober a.s. zal de kalender voor 2001 weer worden uitgeleverd. De inschrijving was dit jaar groter dan ooit en de bestelde oplage kon door ons worden bepaald op 900 stuks. Iedereen die er aan heeft bijgedragen deze negende kalenderactie tot een succes te maken, willen we graag bedanken. Voor die enkeling onder u die tot nu toe vergat zijn bestelling in te leveren: er zijn enige kalenders extra besteld. De prijs bedraagt f 15. U kunt hiervoor contact opnemen met Joop Verburg of ondergetekende (tel: zie achterzijde) maar haast u zich wel, want 'op is op'.

Gerard Sommers

Flitsen uit de geschiedenis van Doornik (4)

De eeuw van de Steenbergens

Onder de Van Doernics was Doornik een heerlijkheid waarin de heer van Doornik verantwoordelijk was voor het bestuur namens de hertog, voor de inning van de belastingen, voor de rechtspraak en voor de landsverdediging. Het geslacht Van Doernic speelde in de gewestelijke politiek in belangrijke functies zijn rol. Na de burgeroorlog verdwijnen de Van Doernics langzaam uit beeld. De Van Steenbergens verloren hun heerlijkheid Ressen al na twee decennia aan het ambt Over-Betuwe. In de gewestelijke politiek hebben zij nauwelijks invloed gehad. Hun periode kenmerkt zich door tal van transacties. Na het midden van de vijftiende eeuw horen we weinig meer van hen.

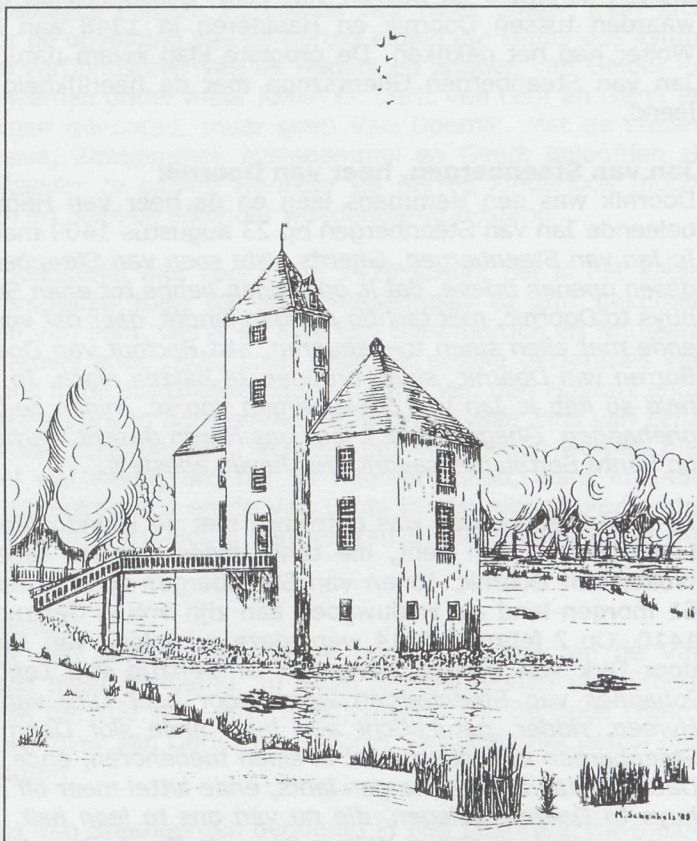
De van Steenbergens waren bastaarden

Wolter van Doernic is nog onbetwist heer van Doornik, wanneer in 1364 het geslacht Van Steenberg in de bronnen wordt genoemd. Het geslacht stamde door bastaardij uit het eerste Gelderse huis. De bastaardzoon werd geaccepteerd en voerde een adellijk wapen met de Gelderse leeuw. Men leefde nog midden in de heilloze burgeroorlog van de Bronckhorsten en de Heekerens, waarin leden van de grafelijke familie lijnrecht tegenover elkaar stonden. Gevolg was dat graaf Johan van Kleef, die met Mechteld van Gelder, zus van Reinald II, was getrouwd, bestuursmacht in het oostelijk deel van de Over-Betuwe bezat, overeenkomstig een deal met Reinald III in 1361. Ook de heerlijkheid Doornik viel daaronder.

In 1368 beleende graaf Johan van Kleef Gherit van Steenberg met Ressen met hoog en laag rechtsgebied en verleende Ressen de status van heerlijkheid. Hierdoor werd dit dorp onttrokken aan het gezag van de ambtman van de Over-Betuwe. Ressen en Doornik vormden twee zelfstandige heerlijkheden. Of Johan van Kleef een verzoenend gebaar wilde maken naar de Bronckhorsten, die duidelijk aan de winnende hand waren in de burgeroorlog, of dat hij juist zijn aangetrouwde familie wilde choqueren door de bastaard openlijk zo opvallend te bevoordelen, zal voor altijd een geheim blijven. De Van Lyndens in Hemmen, die Doornik in achterleen aan de Van Doernics hadden gegeven, zullen weinig gelukkig geweest zijn met deze beslissing van de Kleefse graaf.

Er kwam een ommekeer in de burgeroorlog. In 1371 werd Eduard op het slagveld van Baesweiler door één van zijn ridders gedood, omdat Eduard de vrouw van die ridder had onteerd. Enkele maanden later overleed Reinald III, die met de helm werd begraven: het Gelderse huis was in mannelijke lijn uitgestorven. Een vinnige opvolgingsstrijd ontbrandde tussen de gravinweduwe Van Kleef, Mechtild van Gelder, en haar zus de hertogin van Gulik, Maria van Gelder. De laatste won en haar oudste zoon Willem werd de eerste hertog van Gelder en Gulik. De spanningen duurden voort en pas in 1378 deed Mechtild van Gelder afstand van haar aanspraken op de Over-

en Neder-Betuwe en de Tieler- en Bommelerwaarden, zodat behalve Huisen met Malburgen en Hulhuizen het oostelijk deel van de Over-Betuwe weer onder het ambt Over-Betuwe viel. Om welke reden dan ook, vast staat dat Gherit van Steenberghe in 1385 zijn verworven heerlijkheid Ressen overdroeg aan hertog Willem. Die ontnam Ressen zijn status van heerlijkheid en lijfde het dorp in in het ambt Over-Betuwe en het schout-ambt Bemmeloord. Dat zou zo blijven tot hertog Karel van Egmond in 1507 de heerlijkheid Doornik en Ressen stichtte ten behoeve van zijn politieke vriend Willem van Arenborch.

Een impressie van kasteel Doornik met de omringende gracht. Het kasteel werd in de tijd van Willem van Arenborch gebouwd.

Wolter van Doernic

In deze tijd van ontwikkelingen met Ressen bleef Wolter van Doernic heer van Doornik als opvolger van zijn vader Barthold van Doernic. In de schriftelijke bronnen wordt hij niet meer genoemd. De schaarse bronnen uit die tijd bevestigen dat anderen aan Doornik knaagden. Zowel de Van Steenberghe als de Van Lents. De eerste teleurstelling was het verloren gaan van 'De Borrencamp', die Sander van Doernic voor zijn neef Wolter destijds in erfpacht aan Vrederic den Jode had overgedragen. In 1388 bleek Lysbeth

van Lent 'De Borrencamp' van de hertog in leen te hebben ontvangen. Bij de deal waren een Nijmeegse grootgrondbezitter en Gherit van Steenberg-
gen betrokken. De Van Doernics kwamen in de transactie niet voor.

Toen had Wolter al een teleurstelling moeten slikken. In het geharrewar over het rivierrecht van Nijmegen met het ambt Over-Betuwe was tenslotte een overeenkomst tot stand gekomen, waarbij Nijmegen bestuursrecht verwierf in de Lentse en Doornikse uiterwaarden, het latere Lentse schependom. De tienden uit die uiterwaarden werden door Nijmegen overgedragen aan Otto en Steven van Lent, gebaseerd op de belening van de waarden tussen Doornik en Haalderen in 1348 aan Diederik van Lent. Wolter had het nakijken. De grootste klap kwam natuurlijk in 1409, toen Jan van Steenberg-
gen Gheritszoon met de heerlijkheid Doornik werd beleend.

Jan van Steenberg- gen, heer van Doornik

Doornik was een Hemmens leen en de heer van Hemmen, Van Lynden, beleende Jan van Steenberg-
gen op 23 augustus 1409 met de heerlijkheid: ... *Ic Jan van Steenberg-
gen, Gherits alste soen van Steenberg-
gen, bekenne mits desen openen brieve, dat ic ontfangen hebbe tot enen Sutfenschen leen dat huys to Doornic, met tachtig mergen landts, daer dat voorsc. huys op steet, ende met allen sinen toebehueren, alst Bertout van Doernic, van de heren Borren van Doernic, sinen brueder, te halden plach. In kennisse der waerheid so heb ic Jan van Steenberg-
gen voorsc. minen segel aen desen brieffe ghehangen. Ghegeven in 't jaar ons Heren dusedent vierhondert ende negen, op Sante Bertalameusavont, des heylig apostels....*

Jan van Steenberg-
gen was getrouwd met de kleindochter van Diederik van Lent, Gertrud van Lent, die tante moest zeggen tegen de moeder van Wolter van Doernic. Johan van Steenberg-
gen schonk het huis Doornik met 61 morgen land als weduwgoed aan zijn vrouw Gertrud op 21 september 1410. Op 2 februari 1414 werd deze schenking van Jan van Steenberg-
gen door Dirk van Lynden bevestigd. ... *Gertrud van Lenth, echte wyff van Johannes van Steenberg-
gen wordt door heer Dirk van Lynden, heer tot Hymen, ridder, getuchticht aen huys ende slot Daernic, daer Gerit van Steenberg-
gen in bestierf, met al sinen toebehoren, ende aen den moelen to Daernic ende aen LX mergen lants, ende luttel meer off myn, by den voors. huys to Daernic gelegen, die nu van ons to leen helt, ut in forma vasalli domini mei ducis Gelre; Willem Borre de Daernick ende Aelbert van Redinchaven Hermanss. In anno 1414 die purificationis Marie....*

De heerlijkheid Doornik was dus aan het gezag van Wolter van Doernic onttrokken. Of hij in die tijd en daarna op het huis Doornik woonde, weten we niet. Merkwaardig in de bevestiging van Dirk van Lynden is de aantekening, dat Gherit van Steenberg-
gen in het huis Doornik zou zijn overleden. Of Wolter toen al niet meer in Doornik woonde of dat hij is vertrokken nadat Jan van Steenberg-
gen met de heerlijkheid werd beleend, weten wij niet. In

de schriftelijke bronnen ontmoeten wij hem het laatst in 1417, toen hij met zijn zoon Herman en zijn moeder Gertrud van Sevenaer-Lent tegen vergoeding afstand deed van zijn rechten op de erfenis van zijn oudtante Hildegart van Lent, die in 1402 als stokoude non in het stift Bedbur bij Kleef was overleden. In 1418 verkocht Dirk van Lynden, heer van Hemmen, Ressen voor 10.300 kronen aan de nieuwe hertog Reinald IV. De heerlijkheid Doornik viel buiten deze transactie.

Hoe de heren van Hemmen in het bezit zijn gekomen van Ressen is onbekend. In de gewestelijke politiek rommelde het weer omdat men zich zorgen maakte over de opvolging van de hertog indien die kinderloos kwam te overlijden. In de verbondsbrief van de ridders en knapen van Gelder en Zutphen van 1418 werden onder meer Johan en Deric van Lent en Geryt en Diric van Steenbergens genoemd, maar geen Van Doernic. Met de steden Nijmegen, Tiel, Grave, Zaltbommel, Maasbommel en Gendt beloofden zij elkaar *...om bij elkander te blijven wanneer de hertog kinderloos mocht komen te overlijden en beloven elkander weederkeerig bijstand...*

Veel stelde de verbondsbrief niet voor en in 1429 schijnt het in het kader van de meningsverschillen toen tot schermutselingen te zijn gekomen tussen enerzijds Jan van Lent, Geryt en Dirk van Steenbergens en Nijmeegse burgers in de Betuwe anderzijds, zoals blijkt uit enkele declaraties van Nijmeegse schepenen in de stadsrekeningen: *... Diric van den Hautart ende Dirk Baers ten Grave an onsen here omme des gewalts wille Jans van Lent, Gerits ende Derics van Steenbergens...* Verdere bijzonderheden worden niet vermeld en het zal wel weinig om het lijf hebben gehad, want in 1436 vinden we de Van Steenbergens en de Van Lents in een nieuwe verbondsbrief. Het was de laatste vermelding van de Van Steenbergens in de gewestelijke politiek.

Weinig meer bekend

In de tweede helft van de vijftiende eeuw werden Doornik en de Van Steenbergens weinig meer genoemd. In 1456 droegen Johan van Steenbergens en zijn vrouw Gertrud van Lent 'De Blijencamp' en 'De Hoge Weerd' in het kerspel Dornick over aan Derick en Margriet van Lent. Het betrof hier Doornikse uiterwaarden.

In 1464 werd Florijs van Steenbergens genoemd in een financiële transactie met Willem van Appelteren. Interessant is het dijkverbond in 1472 met Willem Tegnagel van Zandwick betreffende het onderhoud van een gemeenschappelijke dijk in het kerspel Doornik, waarin de tekst duidelijk weergeeft, dat men gezamenlijk de kosten en de risico's wilde dragen en elkaar in geval van nood zo goed mogelijk terzijde zou staan. Geen overbodige luxe zoals onder meer de watersnoodramp van 1407 had geleerd. In 1477 vinden we de laatste vermelding van ene Otto van Steenbergens toen Otto van Lent richter in Ressen was.

Een avond genealogie

Op dinsdag 30 mei jl., aansluitend aan de Algemene Ledenvergadering leidde mevrouw Aben-Nederpeld een zeer geïnteresseerd publiek van rond zestig belangstellenden in de eerste beginselen van de genealogie in. Niet alleen is zij een echte autoriteit op dit gebied, maar ze wist haar publiek op humoristische wijze te boeien en liet zien, dat genealogie bepaald geen droge materie is om mee bezig te zijn.

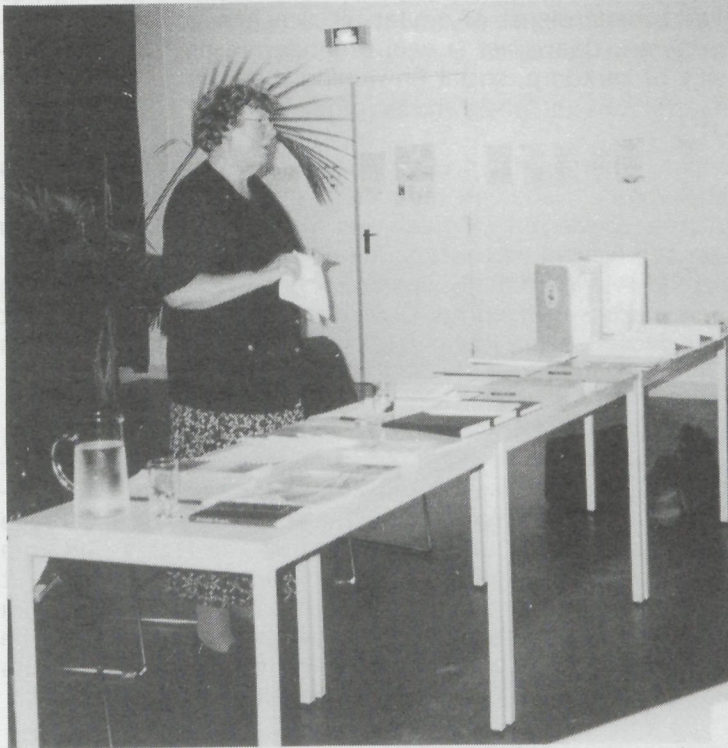
De eerste aanzet om met genealogie bezig te zijn, ontstond voor haar tijdens de geschiedenislessen op school, waar uitvoerig werd ingegaan op de koninklijke familie en hun voorouders. Toen mevrouw Aben later tijdens een zwangerschap veel rust moest nemen, zocht ze de namen van haar groot- en overgrootouders op. Bij een kennis zag ze een invulijst. Dat bleek een kwartierstaat te zijn. Die begon ze in te vullen met de gegevens, die ze al verzameld had.

Natuurlijk zijn in de oorlog veel gegevens verloren gegaan, maar door andere mensen te vragen hun gegevens op papier te zetten, aangevuld met bidprentjes over hun voorouders, ontstond een behoorlijk gedocumenteerd beeld. Dat is geschiedenisbeoefening. Genealogie is de wetenschap van de op relaties berustende verwantschap van één naam, wat men vroeger een 'stamboom' noemde. Waar men vroeger alleen uit ging van de mannelijke lijn, worden nu ook de vrouwelijke lijnen bekeken. Tenslotte is iedereen een schakel in het systeem.

Een 'stamboom' kan men opzetten vanuit een grootvader/moeder met de kinderen, kleinkinderen, enz. Maar het kan ook andersom: vanuit een persoon naar de 2 ouders, 4 grootouders, 8 overgrootouders en 16 betovergrootouders. Dan heeft men een zogenaamde kwartierstaat. Het draait dan om de kwartieren van iemands afkomst. Op grafzerken van adellijke personen ziet men dat ook: in het midden het eigen wapenschild en aan de zijkanten de wapenschilden van ouders en grootouders. Zo'n kwartierstaat kan dan met foto's, tekeningen, enz, worden geïllustreerd. Begin vooral heel eenvoudig. Begin bij jezelf: geboorteplaats, geboortedatum, doopdatum, huwelijksdatum, beroep. Beschrijf daarna het gezin van je ouders. De gegevens zijn vaak te vinden in hun trouwboekje. Daarna komen de grootouders en zo verder.

Ook familiegeschiedenis is heel interessant, soms nog leuker dan genealogie. Beschrijf de ervaringen uit je jeugd, uit de oorlog en vergelijk die met de ervaringen van anderen. Iedereen heeft weer andere herinneringen. Te denken valt in dat verband aan: waar stond je geboortehuis – wat voor soort huis was dat – wanneer ben je daar geboren – wie woonden er al – waarom zijn je ouders daar gaan wonen? Probeer dat verhaal te illustreren. Misschien zijn er oude foto's, ansichtkaarten, plattegronden. Overleg met broers en zussen en vergelijk hun herinneringen met die van jezelf. Weet je

nog hoe de bel klonk? Beschrijf daarna eens de weg van huis naar school – langs welke wegen, langs welke winkels of boerderijen kwam je – wie waren je vriendjes – hoe heette het hoofd van de school, de klassenonderwijzer – moest je wel eens boodschappen doen onderweg – heb je nog dingen uit die tijd (poëziealbums, rapporten)?

Mevrouw Aben-Nederpeld met vóór haar tafels vol met voorbeelden, materiaal en literatuur over genealogie en familiegeschiedenis.

Wat weet je nog van je grootouders? Sommige mensen hebben helaas een of meer grootouders niet gekend. Misschien liggen er nog diploma's, ge-
tuigschriften, orden en dergelijke van je grootouders. Op een zeker moment gaan die mensen toch voor je leven. Laat andere mensen meegenieten van de gegevens, die al verzameld zijn. Mensen raken soms veel kwijt in oorlogsomstandigheden of bij andere rampen. Maar het geheugen blijft. Er zijn herinneringen aan de reuk van bijvoorbeeld kaneel, groene zeep. Men herinnert zich oude geluiden als het knerpen van de koffiemolen of het geluid van de stoomtram. Hoe smaakte een koffiebal of het Zweedse wittebrood? Wat stond er in de tuin? Dan komt de beschrijving van het leven van je ouders. Waar hebben ze elkaar leren kennen? Zijn er nog oude familiealbums? Ook oude ansichtkaarten kunnen veel informatie geven.

In Bemmelen zijn veel gegevens verloren gegaan in de oorlog en tijdens de evacuatie. Het is echter goed mogelijk herinneringen, bijvoorbeeld met klasgenoten, op te halen. Klassenfoto's werden in grote aantallen verspreid.

Wellicht heeft iemand er nog een. Zet op de foto wie er op staan, wanneer en bij welke gelegenheid hij gemaakt is, enzovoort. In de archieven van de gemeente kunnen gegevens gevonden worden in de burgerlijke stand: geboorteakten – huwelijksakten – overlijdensakten. Soms vinden we persoonsbeschrijvingen ter wille van de militaire dienst: lengte (in el, palm en duim), kleur van de ogen. Soms hoefde iemand niet in dienst omdat hij was afgekeurd, vanwege broederdienst of omdat hij zich een vervanger (remplacant) kon permitteren. Daarnaast is veel te vinden in het bevolkingsregister. Dat is op wijk of kerkdorp, straat en woning. Belastinglijsten werden bewaard en ook daaruit kan van alles worden afgeleid.

Familienamen kunnen voor allerlei problemen zorgen. Ter wille van een goede administratie voerde Napoleon familienamen in. Wie geen familienaam had, moest er een bedenken. Omdat veel mensen niet konden lezen of schrijven, ontstonden er veel verbasteringen en afwijkende schrijfwijzen. Diverse langstrekkende militairen (Spaanse, Schotse, Zwitserse, enz.) lieten ook veel naamsverbasteringen na. Ook voornamen, die van geslacht op geslacht werden doorgegeven, veranderden. De vrouwelijke lijnen zijn vaak zuiverder dan de mannelijke.

Gegevens uit de voornapoleontische tijd zijn vaak bij kerken te vinden: doop- trouw- en begraafboeken, lidmatenregisters. Vaak is het lezen hiervan problematisch vanwege de verschillende handschriften van de dominees. Pastoors schreven vaak in het Latijn, Waalse predikanten schreven Frans, terwijl Lutherse dominees Duits hanteerden. Uit de Franse tijd kom je in het Duitse grensgebied stukken tegen die, in een Duits handschrift geschreven, in het Frans zijn gesteld. Van 1658 tot 1814 moest iedereen bij verhuizing van de gemeente een acte van indemniteit overleggen. Die regelde de schadeloosstelling bij eventuele financiële problemen. De plaats van herkomst draaide dan voor de helft op voor mogelijke tekorten.

Persoonskaarten worden bij de gemeente bewaard. In principe staan de kinderen op de kaart van de vader. Bij overlijden van de vader werden de kinderen op de kaart van moeder bijgeschreven. Ter wille van de privacy kunnen de gegevens van die kaarten wel worden opgevraagd, maar de kaarten zelf krijgt men niet te zien. Bij de moederkaarten kun je wel zeker zijn van de moeder, maar de vader is niet altijd bekend. Soms werd door de ongehuwde moeder de vader in bescherming genomen. Soms wist ze het zelf niet (langstrekkende militairen of iets dergelijks). Kinderen, die op de dag van hun geboorte overleden, werden meestal niet ingeschreven. Soms zijn die op aparte lijsten te vinden.

Dat genealogie een interessant onderwerp was en dat mevrouw Aben-Nederpeld de interesse nog wist te vergroten, bleek wel uit de velen, die nog lang napraatten. We mogen terug zien op een zeer geslaagde avond.

Joop Verburg

Alphons Jansen overleden

In de afgelopen 10 jaar hebben diverse bestuursleden van onze kring vele uren doorgebracht op de 'Vossenhof', een van de oudste en fraaiste boerderijen van Bemmelen. Door Alphons Jansen werden ze er bijzonder gastvrij ontvangen en onthaald op verhalen over het wonen en werken op de boerderij vroeger en nu, over de fruitteelt, de oorlog en andere onderwerpen.

Leen Reinink maakte deze foto van Alphons Jansen bij een bloeiende hoogstam.

De vele contacten resulteerden onder meer in artikelen voor het kringblad, een hoofdstuk in ons boek 'Twee keer bevrijd', een bijdrage voor de kalender, het uitvoeren van een historisch boerderijonderzoek en de presentatie van de uitkomsten daarvan op een van onze thema-avonden. In de loop van de tijd werden de 'Vossenhof' en de directe omgeving daarvan vastgelegd op vele foto's en dia's. Op diverse van deze foto's en dia's is Jansen ook te zien.

Op 25 juni jl. is Alphons Jansen, 76 jaar oud, overleden. Ook de kring zal hem missen.

Gerard Sommers

Het ouderlijk huis van Maria van Gelder

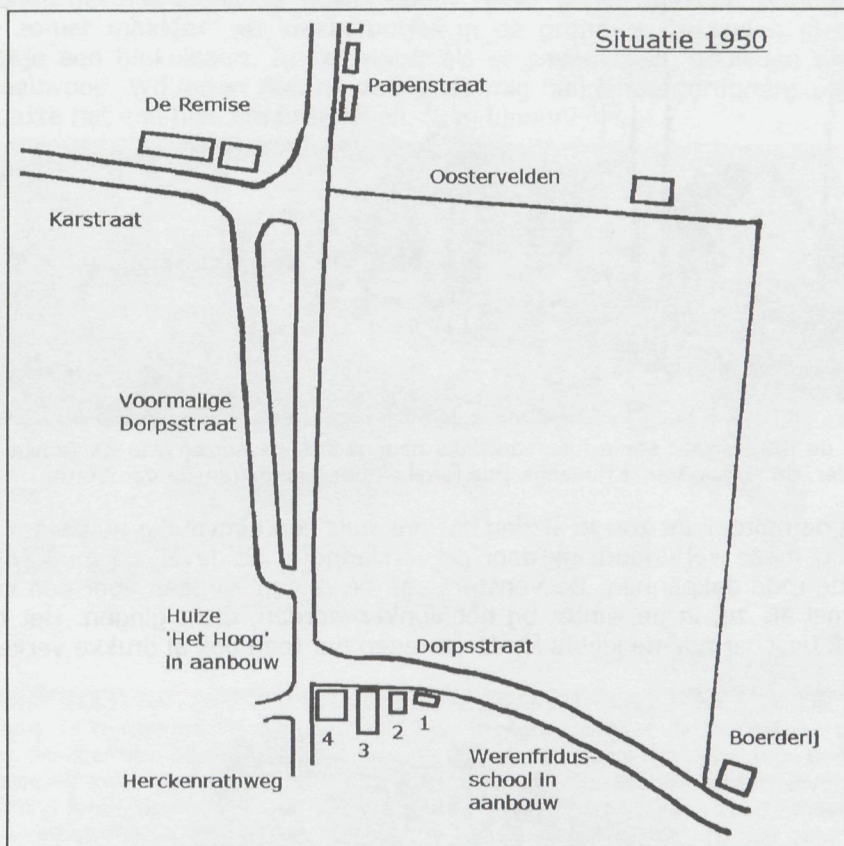
Op de laatst gehouden thema-avond van de historische kring, op 30 mei jl. hield mevrouw Aben-Nederpeld een inleiding over Genealogie. Na haar boeiende verhaal over dit onderwerp deed zij aan de aanwezigen de oproep om eens te proberen een beschrijving te maken van het ouderlijk huis. Het leek mij een leuk idee, maar daarvoor moest ik ver terug in de tijd. Mijn ouderlijk huis is bijna veertig jaar geleden al gesloopt. De herinneringen aan het 'ouwe huus' en het 'nije huus', zoals dat in mijn familie genoemd wordt, lopen een beetje door elkaar.

Het oude huis in Bemmelen, aangeduid als A255, werd omstreeks 1900 gebouwd in opdracht van de eigenaar van boerderij 'De Gouden Appel'. Het had een eenvoudige plattegrond en was bestemd voor een arbeider die ging trouwen en er zou gaan wonen. Toen het huis leeg kwam te staan gingen mijn ouders er wonen na hun huwelijk aan het eind van 1940. Door de oorlogshandelingen na 'De Slag om Arnhem' in 1944, werd het huis flink beschadigd. Vader en moeder waren inmiddels met twee kleintjes geëvacueerd. Bij hun terugkeer na de bevrijding was er bijna niets meer over van datgene waarmee ze begonnen waren. De handen gingen uit de mouwen en het huis werd weer bewoonbaar gemaakt. Het gezin groeide in de jaren vijftig gestaag. Voor de kinderen was het een goede plek om te wonen en op te groeien. Het huis was niet groot, denk ik nu, maar als je klein bent doet dat er niet toe. We hadden ruimte genoeg om ons heen.

Laten we eens beginnen met buiten rond te kijken, om te zien hoe het er in de jaren vijftig uit zag.

Het huis stond in een rijtje van vier, in grootte oplopende, gebouwen. Twee ervan waren winkels. Links naast ons hadden oma Nol en tante Mies hun kruidenierswinkel. Zij waren geen familie van ons, maar wij noemden hen altijd zo. Daarnaast woonden Frans en tante Riet. Ook geen familie! Als laatste in het rijtje de winkel van de familie Van Setten. Het waren eigenlijk twee winkels in één. Binnen was aan de linkerkant een Centra kruideniersafdeling en aan de rechterkant werd textiel verkocht.

Opzij van dit huis lag de pas aangelegde 'nije weg', die vanaf hier de velden doorsneed naar de Loostraat en tot aan de Karstraat parallel liep aan de Dorpsstraat en nu officieel Herckenrathweg heet. Aan de overkant ervan de in aanbouw zijnde villa 'Het Hoog', met links daarnaast een soms modderig straatje met dezelfde naam. Vanaf 'Het Hoog' tot aan de Karstraat waren er weilanden, waar op zondag werd gevoetbald. Op de hoek van de Karstraat en de Papenstraat zagen we het grote huis, dat hoorde bij machinefabriek 'De Remise'. Dit huis was oorspronkelijk gebouwd als kantoor en woonhuis van de chef van de Betuwsche Tramweg Maatschappij. Aan het begin van de Papenstraat stond (en staat nog steeds) het kaarsrechte rijtje huizen van de 'Bouwcommissie'.

Op bovenstaande tekening van de omgeving van het ouderlijk huis staan aan de Dorpsstraat de woningen van de familie Van Gelder (1), de familie Van 't Hullenaar (2), de familie Ebben (3) en de familie Van Setten (4).

Nog vóór het eerste huis aan de Papenstraat lag rechts het straatje Oostervelden, met daaraan een eenzame boerderij. Nog verder naar rechts op de hoek een klein wit huisje en weer in de richting van de Dorpsstraat een paar huizen aan een pad, wat tegenwoordig Oostervelden heet. Aan het einde ervan, bij het begin van de Flierenhofstraat konden we nog net een weggedoken oud boerderijtje en het grote huis, 'De Vlierenhof' zien staan.

Bijna rond, waren we weer op de Dorpsstraat en zagen nog een braakliggend stuk grond waar voorheen de boerderij 'De Gouden Appel' had gestaan. Hier werd, naast ons huis, de St. Werenfridus, een B.L.O.-school, gebouwd. Voor ons huis, aan de overkant van de straat lagen weilanden waar in de zomer koeien graasden en waar wij bloemen gingen plukken. Later kwamen hier de sportvelden.

Aan de Dorpsstraat staan hier van links naar rechts de huizen van de familie Van Gelder, de familie Van 't Hullenaar, de familie Ebben en de familie Van Setten.

Aan de buitenkant kon je al zien dat ons huis een eenvoudig huis was. Niet groot, maar wel vriendelijk door de versiering in de gevel, de muurankers en de rode dakpannen. De vensters aan de ramen zorgden voor een veilig gevoel als ze, in de winter bij het donker worden, dicht gingen. Het hekwerk beschermde de kleine kinderen tegen het toen ook al drukke verkeer.

Het 'ouwe huus' waar het zich allemaal afspeelde. Nazaten van de gele bloemen, rechts bij de vuilnisbak, staan nog steeds op ongeveer deze plaats.

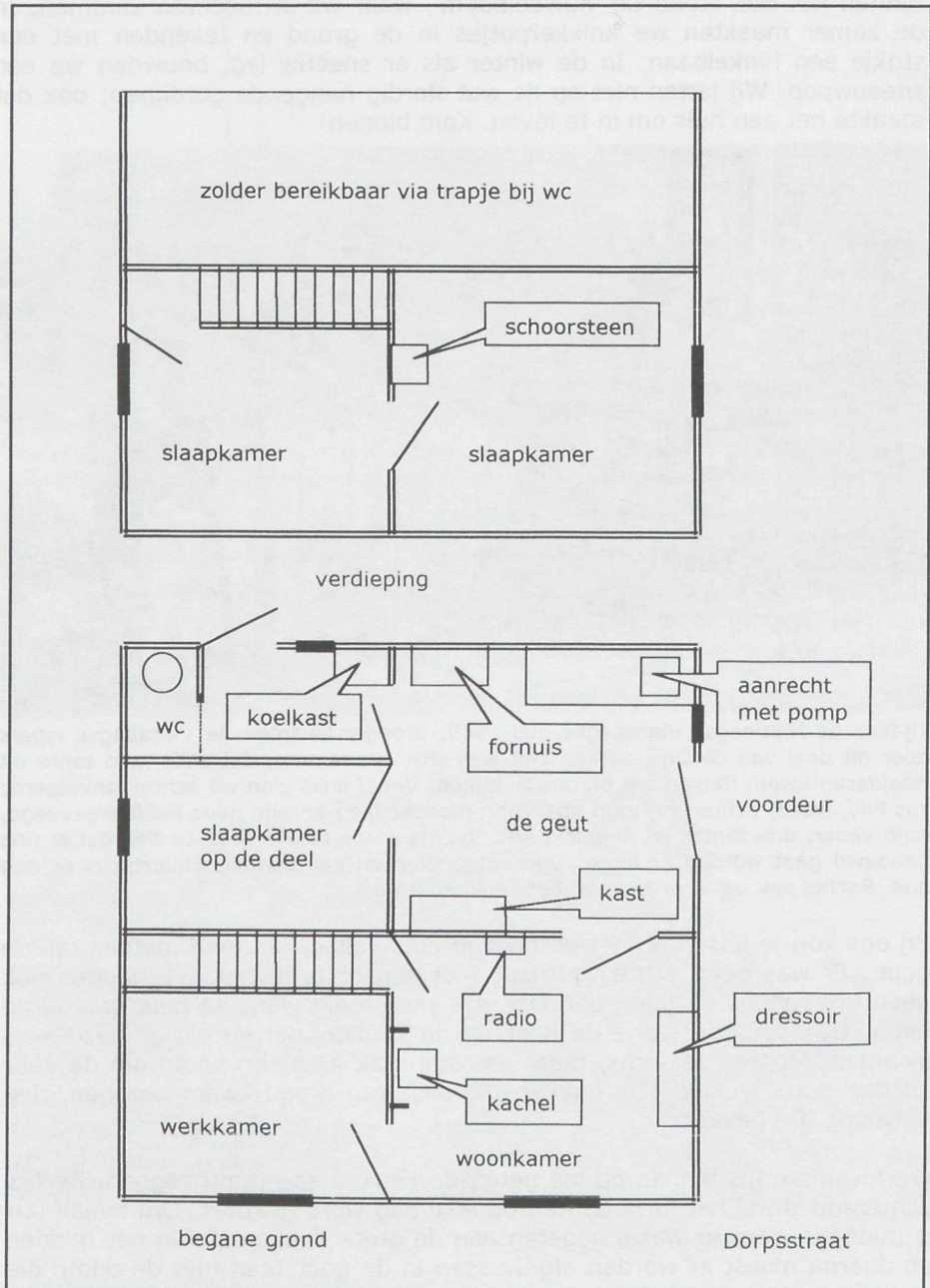
Binnen het hek stond de 'fluweelboom', waar we in mochten klimmen. In de zomer maakten we knikkerpotjes in de grond en tekenden met een stokje een hinkelbaan. In de winter als er sneeuw lag, bouwden we een sneeuwpop. Wij letten niet op de wat slordig hangende gordijnen; ook dat maakte het een huis om in te leven. Kom binnen!

Tijdens de Nijmeegse Vierdaagse, juli 1949. Vroeger kwamen de Vierdaagse lopers door dit deel van de Dorpsstraat. Het was zo'n evenement, dat zelfs mijn tante uit Haalderen kwam fietsen om bij ons te kijken. Vanaf links zien we achtereenvolgens: zus Elly, ikzelf, achter mij mijn opa, mijn moeder die net mijn neus heeft afgeveegd, mijn vader, drie tantes en mijn zus Ans. Rechts op de foto is goed te zien dat er nog gebouwd gaat worden. Er liggen veel materialen en het varkensschuurtje is er nog niet. Rechts ook de 'voordeur' en het keukenraam.

Bij ons kon je letterlijk met de deur in huis vallen, je stond meteen op 'de geut'. Er was geen echte voordeur met een gang of hal. We hadden ook geen brievenbus en geen bel. Dat was niet nodig want de deur was altijd open. De postbode legde de post op de keukentafel en als er bezoekers kwamen, klopten ze soms, maar meestal stak men zijn hoofd om de deur en riep dan: "Volluk!" De bakker, die elke dag brood kwam brengen, riep gewoon: "De bakker!"

We kwamen dus binnen op 'de geut', de keuken zou je nu zeggen. Rechts achteraan stond het fornuis, waarop elke dag werd gekookt. Om twaalf uur 's middags werd er warm gegeten aan de grote keukentafel in het midden en daarna moest er worden afgewassen in de gootsteen met de pomp die rechts vooraan stond. Later kregen we waterleiding met een kraan, waar alleen koud water uit kwam. Om af te wassen of andere klusjes te doen, moest er eerst water op het fornuis warm gemaakt worden.

De indeling van de begane grond en de bovenverdieping. De achter het huis aangebouwde bijkeuken en het varkenshok zijn niet aangegeven. Van enkele onderdelen van de inrichting is de plaats aangeduid.

Links tegen de muur stond een mooie buffetkast, waarin serviesgoed, bestek en het tafelkleed waren opgeborgen. Op de vloer lagen kokosmaten, die eens per week buiten werden geklopt. Mijn moeder deed in de keuken ook allerlei andere huishoudelijke klusjes. In de zomer was ze daar vaker omdat dan de buitendeur open kon en het op het noorden wat koeler was. Het plafond bestond uit geverfde balken en planken die meteen de vloer van de erboven gelegen kamer waren. Vanuit de keuken gingen we links door een deur naar de woonkamer. Deze was ongeveer drieëneenhalf à vier meter in het vierkant. Naast de deur stond op een schap de radio, waarvan de kast gemaakt was van bakeliet. Op gezette tijden klonken daaruit de 'Boertjes van buuten' en 'De familie Doorsnee'. Het enige raam in deze kamer was aan de straatkant. Voor het raam stonden een paar makkelijke diepe stoelen en in het midden een tafel met stoelen eromheen, waar wij, op onze knieën op een stoel gezeten, konden tekenen of met blokken spelen.

In de muur rechts was een schouw met 'schoorsteenmantel', waarop een stel Delftsblauwe vazen stond. Als de kachel aan was, werd daarop de koffie warm gehouden en een ketel water aan de kook gebracht. Tegen de linkermuur stond een dressoir, waar de daarin opgeborgen koek-en snoep-trommels nooit lang gevuld bleven. Door een deur naast de schouw kwamen we in de andere kamer beneden. Deze was iets kleiner dan de vorige. Van de kamer was een ruimte voor de trap, die hier niet zichtbaar was, uitgespaard. Onder de trap waren diepe hang- en legkasten gemaakt waarvan de deuren waren betengeld en ook werden behangen. Als ze dicht waren, vielen ze nauwelijks op. Dit was mijn vader's werkkamer.

Bij het raam stond zijn bureau en hier waren ook zijn papieren opgeborgen. Al sinds mijn geboortjaar werkte hij voor een verzekeringsmaatschappij. Verder stonden ook hier een paar stoelen en een tafeltje, die door een timmerman met de hand gemaakt waren. Een kachel was er niet in deze kamer, maar de muur gaf enige warmte af als de kachel in de andere kamer aan was.

Om onze weg te kunnen vervolgen moeten we eerst terug naar de andere kamer. Daar was, aan de rechterkant van de schouw, nog een deur. Hierachter bevond zich een vrij steile trap naar boven die leidde naar twee achterelkaar gelegen slaapkamers. De kamer, waarvan het raam zichtbaar is op de foto, keek uit op het huis van de bureu. Op zomeravonden was ome Nol dikwijls buiten bezig om statiegeldglas uit de winkel te sorteren. Hoewel het ons verboden was om uit het raam te hangen, deden wij dat toch. We probeerden zijn aandacht te trekken door zachtjes te roepen. Als dat lukte, gooide hij meestal een rolletje pepermunt naar boven, waarna wij snel in onze bedden doken, voordat moeder het merkte.

De slaapkamer waar je boven kwam, was oorspronkelijk een open ruimte met de trap. Mijn handige vader had daar een deur gemaakt en langs het

traphekje een betimmering aangebracht. Op deze kamer sliepen de drie oudste meisjes. Toen het gezin groter werd en er ruimtegebrek dreigde, maakte mijn vader voor de drie zusjes een kamer op de deel.

In de zomer van 1951 had ons buurmeisje haar vriendin op bezoek. Wij speelden mee en gingen naast het huis van de burens op de foto. Vanaf links: mijn zus Ans, Mientje Lintsen, zus Elly, Maria van 't Hullenaar, zittend op de grond ikzelf en mijn broertje Henk. Op de achtergrond staat 'ome' Nol van 't Hullenaar, half op straat, achter het doel. Hij was medeoprichter van Sportclub Bemmels, bekend als S.C.B., en mocht ook thuis graag een balletje trappen.

De deel was oorspronkelijk een behoorlijke ruimte in het achterhuis die grensde aan de keuken. Op de deel was een kolenhok en een ladder naar een kleine zolder. We mochten er niet op komen want de vloerplanken en ook de ladder waren voor kinderen niet erg betrouwbaar. We deden het af en toe toch! Op de deel was ook de plee. Dat was nog een ouderwetse 'poepdoos', een plank met een gat erin en eronder een ton. Het was aan de voorkant wel helemaal dicht. Er was geen spoeling, maar er stond altijd een grote kan met water. Toen later de slaapkamer was gemaakt, werd ook het toilet aangepakt. Er kwam toen een moderne wc.

Voor de nieuwe slaapkamer moesten we de weg terug naar de keuken waar in de wand tegenover de 'voor deur' twee deuren waren. De linkse deur was van de slaapkamer voor de meisjes. Niet groot, maar een gezellige slaapplek voor de zusjes en met zelfs voor ieder een eigen kast. In de kamer hadden we een raam met tralies ervoor. Dat was niet omdat wij opgesloten moesten worden, maar het was een kelderraam geweest en mijn vader had het ergens kunnen kopen. De rechtse deur in de keuken ging naar het naast de meisjes slaapkamer gelegen restant van de deel waar een eigen-gemaakte 'koelkast' was: een ingebouwde kast met geïsoleerde deuren.

Mijn moeder bewaarde hierin etenswaren, waaronder ook een paar 'Keulse potten', gevuld met de wintervoorraad gezouten groenten. Achteraan op de deel was de nieuwe wc. Naar hier was ook de ladder naar de zolder verplaatst. Het kolenhok had een plaats in de schuur gekregen.

Rechts was een deur die oorspronkelijk naar buiten leidde maar in mijn tijd doorgang gaf naar een aangebouwde berging en een varkenshok. Het was heel gewoon om thuis een varken te mesten en in november te laten slachten. Dat werd ook thuis gedaan. Via de berging, waar mijn moeders wasmachine, de zinken teilen en de wringer voor de was stonden, kwamen we weer buiten waar nog 'de lat' stond. Dit was een horizontale, op behoorlijke hoogte aangebrachte lat, waarover de kokosmatten gehangen werden om geklopt te worden.

Op de dag dat ik mijn Plechtige Heilige Communie deed werd deze foto gemaakt. In 1958 was ik twaalf jaar en zat ik in de zesde klas van de lagere school. Het was mooi weer die dag. Familie kwam op bezoek om mij te feliciteren. Aan de overkant werden foto's gemaakt, waaronder ook deze. Vanaf linksachter: broertje Theo, zus Elly, zus Ans, ikzelf met een bos verse geplukte bloemen, vooraan zusje Trees, zusje José, nichtje Maria, broer Henk en helemaal vooraan broertje Peter en de nichtjes Nelly en Annelies. Op de foto zien we nog op de achtergrond vanaf links: de pasgebouwde benzinepomp, behorend bij hotel 'De Gouden Appel', de winkel van Van Setten, achter de bomen een grote schuur van 'Het Hoog', het huis 'Het Hoog' en een mooie auto voor die tijd. De schuur van 'Het Hoog' zou later plaats maken voor het voorste deel van de Brouwerslaan.

Mijn vader verzorgde ook nog onze moestuin, waar hij allerlei groenten kweekte, natuurlijk om meteen van te eten maar ook om te wekken en in te leggen voor de wintervoorraad. In de zomer waren er altijd aardbeien

waarvan we zoveel mochten eten als we wilden. Ik heb eens in een seizoen veel te veel aardbeien gegeten zodat ik er ziek van werd. Jarenlang daarna heb ik geen aardbeien willen eten. Nu kweken wij zelf, in dezelfde moes-tuin, elk jaar weer heel veel aardbeien.

In 1960 was ons gezin groot geworden en het huis te klein. Mijn ouders lieten pal achter het 'ouwe huus', het 'nije huus' bouwen, waarna het oude vertrouwde huis werd afgebroken.

Maria Janssen-van Gelder

Soms gaat er iets mis...

Tot onze spijt ging er in het kringblad van mei 2000 iets mis. Dat is jammer, maar men bedenke dat wij afhankelijk zijn van de informatie die we van anderen krijgen en die we soms wel en soms niet bevestigd kunnen krijgen. In het verhaal, dat de heer Wismans vertelde wordt, als voorbeeld voor de manier waarop pastoor Van der Wey in Haalderen werkte, verteld over een marmeren communiebank. Die zou worden geschonken door de heer Willem Peters (kringblad mei 2000, blz. 27).

Van de familie Peters kreeg ik een heel andere lezing van het verhaal te horen. De heer Bernard Peters, die 'De Pruis' genoemd werd omdat hij geruime tijd in Duitsland gewerkt had als baas op een steenfabriek, was in 1878 teruggekomen naar Nederland. Hij ging wonen op de Lange Kamp in Haalderen, een stuk land tussen dat van Breunissen en de dijk, waar nu de weg De Oude Wei ligt. Zijn zoon Willem, geboren op 6 oktober 1878, nam later het bedrijf over en bouwde het uit tot een gemengd bedrijf met koeien, varkens, kippen en fruit. Hij was getrouwd met Maria Gerarda Meurs. Op een dag kwam pastoor Van der Wey bij Willem Peters informeren, wat er voor mogelijkheden waren en Peters wilde wel een communiebank schenken. Samen met de pastoor zocht hij iets uit, dat in eerste instantie werd afgekeurd door de bisschop, omdat die het te chic vond voor een arm dorp als Haalderen. Uiteindelijk gaf de bisschop toestemming omdat het om een geschenk ging. De bank werd geplaatst, maar de goede gever werd niet genoemd, omdat hij dit zelf niet wilde.

In het verhaal over 'De Klappenburg' sloop ook een fout. Op blz. 7 wordt verteld over de winkel van Van Rossum. Die was niet gevestigd in het pand waar momenteel de Amro-bank tijdelijk is gehuisvest, maar in de winkel waar indertijd schildersbedrijf Matthijssen gevestigd was en waar nu een makelaar kantoor houdt.

Met hartelijk dank voor de lezers, die deze informatie verschaft hebben.

Joop Verburg

Oud archiefmateriaal.

Brand!

We schrijven het jaar 1933. Zowel in de rekeningen van de gemeente als in de oude archieven van streekblad 'De Betuwe' komen we een schat aan gegevens tegen, waarbij we ons in deze aflevering beperken tot het vele werk van de brandweer in onze dorpen. En dat was nogal wat!

Op 25 maart 1933, op zaterdagmiddag, ontstond in een schuurtje bij het café F. Derksen aan de Dorpsstraat een brand, waarbij het schuurtje tot de grond toe afbrandde. Gelukkig was de zaak goed verzekerd, zodat de schade van de brand, die haar ontstaan dankte aan *onopgehelderde oorzaak*, nogal mee viel. De brand werd bestreden door de heren G. van Rossum, D. Geurts, D. Hendriks, J. Bremer en H. Rikken.

Op 28 mei brandde het woonhuis van de erven G.B. Nas af. In de krant was niets te vinden over deze brand, maar de gemeente-administratie vermeldt wel de mensen, die meegeholpen hebben de brand te bestrijden. Dat waren de heren G. van Rossum, J. Bleekman, B. Meurs, H. Rijcken, Th. Hoekjan, J. de Man, H. Schaeffer, W. Gerritsen, H. Patjens, J. Bremer, H. Gaertner, G. Elemans, J. Koenders, A. Teeuwissen, J. Rikken, R. Rikken, J. Stoffels, A. Nuyen en J. van de Kroon.

Nogal heet ging het er aan toe bij de brand bij de heer W. Peters op de Plak, waar op 27 april het woonhuis annex schuur in vlammen opging. Het was op een donderdagavond, dat door onbekende oorzaak het pand met een rieten dak brandde als een lier. *Daar in de omgeving geen water te krijgen was*, schrijft 'De Betuwe', *kon de spuit toch geen water geven. Ook de autospuut uit Elst arriveerde, maar kon evenmin water geven. Flinke lantaarns konden echter degenen bijlichten, die 't huis van den heer Leenders, hetwelk er vlak naast stond, met emmers water voor vlamvatten trachtten te bewaren. Mede door de windstilte werd dit huis gespaard. Aan de andere zijde liep het huis van de heer Graven, met riet gedekt, gevaar. Met de slang van de eigen waterleidinginstallatie werd dit dak natgehouden. Om half tien was 't gevaar voor de omliggende huizen afgewend. Paarden en ander vee konden nog juist op tijd uit 't brandende perceel gered worden. Wagens en huisraad verbrandden. Oorzaak was onbekend. Verzekering dekt de schade. Burgemeester (Herckenrath-red.) en politie waren dadelijk aanwezig.*

De krant gaat dan nog even in op de wenselijkheid om brandputten aan te brengen, een wenselijkheid, waar de burgemeester al meerdere malen in de gemeenteraad op heeft gehamerd. Maar dit jaar was door een buitengewoon lage waterstand erg weinig water beschikbaar. *Waarschijnlijk zal men een betere beveiliging bij brand vinden in aansluiting bij de eerlang voor Elst te bouwen waterleiding*, schrijft 'De Betuwe'. Behalve de reeds eerder genoemde brandweertlieden staan nu vermeld de heren P. van

Rossum, A. ten Broeke, D. en W. Peters, M. en Th. v. Vosselen, B. en A. Theunissen, P. Peren, B. Schaeffer, H. Demon, J. Klomp, B., J. en H. Graven, H. Leenders, A. Peren, P. Lijbers, H. Potjes, H. Pouwels, G. Boogaards, H. Rikken, F. Lamers, R. Heijmen, J. Polman, G. Klomp, D. Roelofs en A. v.d. Broek. Daar waren natuurlijk ook mensen uit Elst bij.

Tijdens een optocht in de twintiger-jaren werd, daar waar de stoet afbuigt richting Vossenhol, op de achtergrond de boerderij van de familie Van Duren aan de Loost-raat meegefotografeerd. Dit huis brandde op 8 juli 1933 als eerste af. Al in 1633 stond hier een huis/herberg met de naam 'De Fiool' ('De Vijool', zie Bredie: 'Toegang tot het verleden', pag. 49).

Op zaterdag 8 juli was het weer raak. *Iets over enen bleek brand te zijn ontstaan in een schuurtje bij een hofstede van den warmoezenier C. van Duren, gelegen aan den draai van het dorpscentrum naar de buurtschap 'De Plak', bericht 'De Betuwe'. Groote droogte en felle wind deden het vuur snel om zich heen grijpen. Spoedig was de schuur, waarin een groote voorraad groenten en fruit was geborgen, een loeiende vuurzee. De heer van Duren, die des morgens vroeg met zijn vrouw naar de veiling was geweest, had zich ter ruste begeven. Bovendien waren nog negen kinderen in huis. Vóór men van den eersten schrik bekomen was en het echtpaar enige kledingstukken had aangeschoten, was het vuur al overgeslagen op het voorgelegen woonhuis, waarvan het rieten dak in een oogwenk als een fakkel brandde. Een verzengende vuurgloed werd op den wind meegenomen over de kwekerij en den hof, waarin tal van gewassen groote schade bekwamen en vernield werden.*

Voordat de brandweer in touw kon komen had het vuur opnieuw uitbreiding ondergaan en kraaide de rode haan reeds victorie in het rieten dak van de naastgelegen hofstede, bewoond door de vrachtrijder H. Peters Jr. Ook dit pand was volledig tot ondergang gedoemd en met dit huis was ook het lot gezegeld van het dicht daar aan grenzende perceel van den metselaar H. Peeren. Nauw was men zich van het gevaar bewust geworden of deze panden stonden reeds in lichte laaie en waren volledig tot vernietiging gedoemd. Men had zelfs niet den tijd om iets te redden.

Tijdens de eerder aangeduide optocht kwamen ook de achterhuizen van de boerderij van Van Duren (rechts), het transportbedrijf van Peters (midden) en aannemer Peren (links) nog op de foto. De gedupeerde families bouwden hier na de brand nieuwe woningen met de namen 'de Fiool', de 'Snaar' en 'De Strijkstok'.

De burgemeester riep de brandweer van Elst te hulp en de slangenvoorraad van de Bemmelse brandweer bleek onvoldoende te zijn, zodat met paard en wagen brandslangen uit Ressen werden gehaald. De motorspuit uit Elst kon met haar machtige waterstraal de zaak snel onder controle houden, mede omdat er niets meer te verbranden was. Uit de drie panden werd niets gered. Vee was gelukkig niet aanwezig en alleen een varken liep dusdanige brandwonden op, dat het geslacht moest worden.

De Bemmelse spuit, of het ding, dat de illusie wil geven een spuit te zijn, lezen we in 'De Betuwe', schiet in vele opzichten tekort, hare capaciteiten zijn totaal onvoldoende tenzij om in de kleinst mogelijke tijd een kapitaal aan slangen kapot te schuren.

Natuurlijk wordt weer gefilosofeerd over de vraag naar beter materiaal en aansluiting op het in aanbouw zijnde waterleidingnet, maar een antwoord wordt daarop niet gegeven. Naast verschillende brandweerlieden, die we al eerder noemden, vinden we de namen van de heren J. Ratering, P. Wan-rooij, J. Stoffels, J. Koenders, B. Gerwen, Th. van Huet, R. Riga, E. Razing (Haalderen) en J. Havekes.

Rechts het achterhuis van aannemer Peren, vóór de brand, op de plaats waar de Loostraat is overgegaan in De Plak. Rechts aan de straat de opslag van metselzand. Theo Peren, thans woonachtig in de Dr. Bouwdijk Bastiaansestraat, weet nog dat deze foto werd gemaakt. Links zitten zijn broers Toon en Wim, de man met fiets is Herman van Huet, naast hem staan nog de broers Piet, Jan en Theo Peren, rechts.

Op maandag 17 juli werd aanbesteding gehouden voor opruimen en schoonmaken van de stenen. *Hoe zeer naar werk verlangd wordt en voor hoe weinig geld men thans arbeidt, aldus de pers, moge blijken uit de bedragen, waarvoor werd ingeschreven. Voor ruim f 50,- werd het gezamenlijke werk aangenomen.* We leven in 1933 dan ook volop in de crisis-jaren en velen waren graag bereid dit werk te doen.

Op zondagmiddag 27 augustus om half vijf luidde weer de brandklok te Bommel. Hier ging het om een brand bij de heer P. Evers in 't Vossenhol. 'De Betuwe' schrijft: *Hevige rookwolken waren ver in de omtrek zichtbaar. Na een enkel ogenblik vatte het rieten dak vlam en brandde zoowel achterhuis als woonhuis. Ook de stal, enige meters van het woonhuis gelegen, brandde spoedig en viel weldra in elkaar. Niets kon gered worden. Het vee, dat nog in huis was, kon men echter naar buiten jagen. Alles brandde tot de grond toe af. De grote kassen achter 't huis staande en 't platte glas*

naast de woning kregen ook schade. De burgemeester was spoedig ter plaatse. De brandweer kon niets uitrichten. Slangen werden gelegd van Huis Bemmél tegenover de R.K.Kerk over 't Bosch tot de plaats van de brand, vele honderden meters verder. Na ongeveer vijf kwartier kon er water gegeven worden. Door 't vuile water weigerden de kleppen van de spuit enkele malen. Alleen het nablussen kon de brandweer verrichten. Om ruim 8 uur keerde de brandweer naar huis terug.

In de stukken van de gemeente vinden we weer de namen van de brandweerlieden. We noemen alleen hen, die bij eerdere branden niet vermeld werden: de heren G. Steenhof, J. v. Bremen, H. de Koning. J. ten Brinke, Alb. Gaertner, Alb. v. Vosselen, M. Gerritsen, Alb. Terstegen en H. Ebben.

Op 16 augustus was het raak in Haalderen. *Gisteravond is, aldus 'De Betuwe', te omstreeks 8½ uur te Haalderen gem. Bemmél afgebrand de warmoezeniershofstede, eigendom en bewoond door Peek (H.J. Peek - red). Het vee kon worden gered, kippen en konijnen kwamen echter in de vlammen om. De brandweer van Bemmél was spoedig ter plaatse, doch kon niet verhinderen, dat het huis en inboedel een prooi der vlammen werden. Oorzaak is vermoedelijk kortsluiting in de radio. Huis en inboedel waren verzekerd.*

De mensen, die hielpen de brand te bestrijden, waren uiteraard vrijwel allen Haalderense mensen. Het waren de heren J. v. Alst, A.H. Derksen, A. v. As, J. v. Schaik, G. v. Dreumel, J.W. Duyff, A. Lentjes, B. v. Merwijk, Joh. Janssen, P. v. Swaaij, H. Mazen, H. Braam, W. Huisman, J.E. Rasing, C. , H. en A. Matthijssen, A., J., H.W. en J.Th. Spanbroek, G.J. Alofs, J.W. en Th.J. Peelen, Th. Braam en A.J. Derksen.

De laatste brand in het jaar 1933 was op 28 september en betrof de woning van de familie R. Housterman aan het Oude Kerkhof. Uit 'De Betuwe': *Vonken uit de keukenschousteen deden waarschijnlijk 't droge riet van de bekapping vlam vatten, zoodat in enkele ogenblikken het geheele dak fel brandde. Daar slechts één van de bewoners thuis was, bleef er zelfs geen tijd over het huisraad te redden. In allerijl werden nog enkele kleren en stoelen naar buiten gedragen, maar men moest spoedig voor de hitte wijken. Een ogenblik liep de Ned. Herv. Kerk, die op enkele meters van het verbrande perceel staat, gevaar. De burgemeester liet dan ook de brandweer uit Elst waarschuwen, die spoedig arriveerde. Gevaar voor de kerk en andere belendende percelen bestond er toen niet meer, zoodat die brandweer geen dienst hoefde te doen. De brandweer uit Bemmél legde ook spoedig zijn slangen uit. Daar water uit de Strang gehaald moest worden, eenige honderden meters van 't Oudkerkhof af, duurde 't toch nog geruimen tijd, eer er water gegeven kon worden. Het huis was toen al geheel verbrand. Nog enige uren is water gegeven. Om 7 uur rukte de brandweer in. De spuit gaf thans vrij regelmatig water. Weer is een stukje "Oud-Bemmél" verdwenen. Verzekering dekt de schade van huis en inboedel.*

Behalve eerdergenoemde mensen werkten aan de bestrijding van deze brand mee de heren G.J. Steenhof, B. Helmink, J. Nas, Th. Lintsen, W. Gerritsen, A. Vink, A. v. Eck en H. Bruins.

Opvallend is, dat bij de verschillende branden steeds weer andere mensen in touw waren, vermoedelijk mensen, die in de naaste omgeving woonden. Het lijkt wel vast te staan dat de door paarden getrokken brandspuit ook niet helemaal meer aan de verwachting voldeed. De hele zaak opbouwen bleek dermate tijdrovend, dat men eigenlijk alleen maar aan nablussen toekwam....

Gerard Sommers en Joop Verburg

N.B.: Aangehaalde teksten en namen zijn letterlijk overgenomen uit de gemeentelijke stukken en uit 'De Betuwe'.

De twee eerste foto's bij dit artikel werden ons ter beschikking gesteld door de familie Van Duren aan de Loostraat. De derde foto is overgenomen uit 'Bemmel in oude ansichten' (Maria Janssen-van Gelder), pag. 49.

Uitreiking Kringprijs 2000

Net voor de pauze tijdens de thema-avond van 30 mei 2000 werd de jaarlijkse kringprijs van de Historische Kring Bemmel door voorzitter Marc Kocken uitgereikt aan de heer Nico Meuwsen van het gelijknamige bouwbedrijf.

Als reden voor het verstrekken van de prijs gaf de voorzitter aan de geslaagde renovatie van het pand 'Poortman', voorheen 'Hotel Nas' aan de Loostraat. Sinds de beginjaren '70 is daar de damesmodezaak Poortman gevestigd. In het najaar van 1999 werd de zaak overgenomen en in oude luister hersteld. Daarmee werd het beeldbepalende karakter van deze markante plek versterkt.

De heer Nico Meuwsen vertelde in zijn dankwoord, dat hij, alvorens aan de verbouwing van het pand te beginnen, adviezen bij deskundigen had ingewonnen. Die vonden, dat het pand een commerciële uitstraling moest krijgen met een gevel van natuursteen. Een gevel in historisch verantwoorde uitvoering met kleine etalageramen zou niet verkopen.

Maar de heer Meuwsen wist dat in nieuwe wijken klassiek gebouwde huizen zeker zo goed verkopen als moderne en daarom durfde hij het waagstuk aan. Hij was blij de erkenning gekregen te hebben voor het bouwen van iets dorpseigens en sprak de wens uit, dat deze renovatie een voorbeeld mag zijn voor de invulling van Komplan 3.

Voorzitter Marc Kocken reikte de heer Meuwsen de bij de Kringprijs behorende oorkonde uit. Mevrouw Meuwsen mocht een mooi boeket in ontvangst nemen.

Eerder werd de kringprijs uitgereikt aan de families Emmen (1990), Berndsen (1991) en Teunissen (1994) voor het in ere herstellen van monumenten en aan het bestuur van de van de Stichting Restauratiefonds voor de restauratie van de toren van de hervormde kerk te Ressen (1992).

Pastoor B. Stukart en J. Verburg kregen de prijs voor de geschiedschrijving over de kerken in Bemmelen (1993), de VVV Boven-Betuwe voor de organisatie van NCRV Kerkenpad (1995), de familie Brenters-Goris voor het restaureren van hun woning (1996) en de heer D. Meurs voor zijn bijdrage aan het scholenproject 'Twee keer bevrijd' (1997).

De laatste kringprijs ging naar mevrouw M. Janssen-Verhagen voor haar bijdrage aan het behoud van het dorpseigene in Haalderen (1999). In 1998 werd geen kringprijs uitgereikt.

Joop Verburg

Group photo of the members of the committee.

Oproep "Werken en Weldoen"

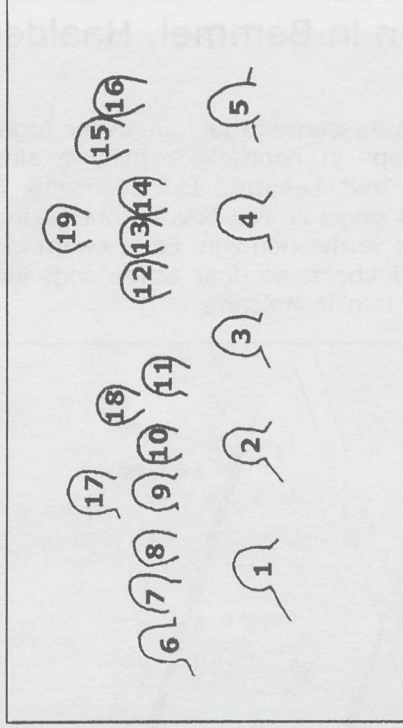
Bovenstaande foto werd waarschijnlijk gemaakt in 1941, bij gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de "R.K. Toneelvereniging Werken en Weldoen" uit Bemmel. Reeds enige tijd zijn wij bezig informatie te verzamelen over deze vereniging, die in de vorige eeuw in het dorp Bemmel in het oog springende prestaties leverde op cultureel gebied. Behalve door goede toneelprestaties viel deze vereniging op door haar maatschappelijke betrokkenheid. De opbrengsten van haar activiteiten kwamen ten goede aan initiatieven van kerkelijke, charitatieve en sociale aard in onze dorpen.

We zien hier: 1. Pastoor Grimmelt; 2. H. van Engen (secretaris); 3. W. Stoffels (voorzitter); 4. G. Derksen (penningmeester); 5. Pater Brenningmeijer; 6. Th. Knipping; 7. A. Wierink; 8. S.J. Evers; 9. W. van Egerschot; 10. P. Rikken; 11. W. Gaertner; 12. A. van Engen; 13. G. van Loon; 14. R. Heijmen; 15. J. Ebben; 16. B. van Megen; 17. B. Derksen; 18. Th. Bouwman en 19. J. Bruins.

Graag willen wij het plaatsen van deze foto combineren met het doen van een oproep aan onze leden en aan lezers van ons blad. Beschikt u nog over informatie over "Werken en Weldoen" in welke vorm dan ook (krantenknipsels, programma's, foto's, etc.) neemt u dan eens contact op met ons lid de heer Henk Wierink, Lidwinastraat 18 te Bemmel, tel. 0481-461390. Hij heeft al een voorzichtig begin gemaakt met het uitpluizen van de historie van deze roemrijke vereniging en zou graag ook kennis nemen van eventueel bij u aanwezig materiaal.

Wij kregen de afgebeelde foto van mevrouw Van Engen uit de Loostraat.

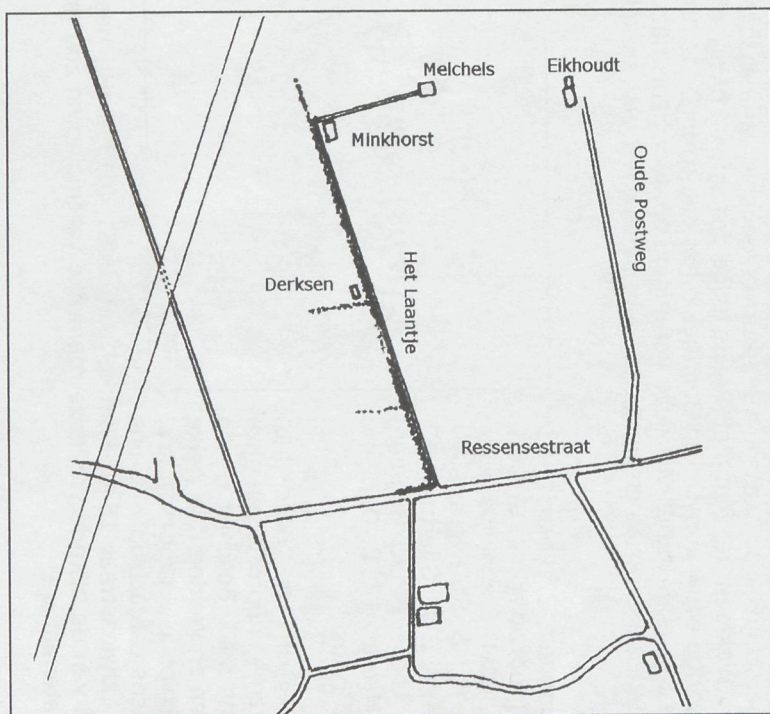
Gerard Sommers

Straatnamen in Bemmelen, Haalderen en Ressen

Het Laantje

Als zijweg van de Ressenestraat, ongeveer tegenover het kraanverhuurbedrijf WIDO, loopt in noordelijke richting sinds mensenheugenis een onverharde weg, 'Het Laantje'. Oorspronkelijk liep deze weg een stuk verder dan nu het geval is. Het was de ontsluitingsweg voor twee boerderijen die inmiddels verdwenen zijn. Eerst kwam men langs de boerderij van de familie G.M. Minkhorst en daar achterlangs via een pad kwam men bij de hofstee van de familie Melchels.

Situatieschets

Op de kadastrale kaarten van 1832 komt op de plaats, waar later het huis van de familie Minkhorst lag, ook een boerderijtje voor, dat toen in eigendom was van de weduwe Antonie Meuleman. Of dat huis hetzelfde was, dat later door de Minkhorsten werd bewoond, is niet meer na te gaan. Gezien de bouwstijl en de kwaliteit van het huis is het echter waarschijnlijk, dat op de oude fundering een nieuw huis is gebouwd. We weten, dat Johannes van Druten het huis voor de Tweede Wereldoorlog heeft aangekocht en er is gaan wonen. Zijn dochter trouwde met Anton Minkhorst en die ging in Bemmelen wonen. Haar twee broers Gerrit en Johan van Druten bleven na de dood van hun ouders op het boerderijtje wonen.

Het oorspronkelijke huis van de familie G.M. Minkhorst, met daarvoor de kinderen van Minkhorst: Joke, Rita, Dick en Gert.

Toen zij overleden waren, trok de familie Minkhorst in het boerderijtje, na eerst de twee zussen van mevrouw Minkhorst-van Druten te hebben uitgekocht. Het pand werd voor de verdeling van de erfenis in de oorlog getaxeerd op f 8500. Het boerderijtje heette 'De Duivenkamp'.

Het huis van de familie Melchels was ruim na 1832 gebouwd en stond een eindje oostelijk van het huis van de familie Minkhorst en deze laatste moest hen recht van overpad verlenen. Het pad was net breed genoeg om met een auto te kunnen berijden. Dat moest wel om het ter plaatse geteelde fruit te kunnen vervoeren. Het pad kwam uit tegen de deeldeuren van het huis van de familie Melchels. Er is nogal wat verwarring omtrent de naam Melchels. Oorspronkelijk was dat Melchers, maar de grootvader van de laatste bewoner had zich eens verschreven op een cruciaal moment en zo kwam de naam als Melchels in de officiële papieren te staan.

Eerst woonde op het huis, dat 'Welgelegen' genoemd werd, de familie Peters-Hoogveld. Toen de heer Willem Peters in 1937 overleed, bleef zijn vrouw daar met haar ongehuwde zoon Jan wonen. Omdat moeder te oud begon te worden voor een zo afgelegen bewoning en Jan ook al niet zo vlot ter been was, gingen ze bij een zus van Jan wonen in Bemmelen. Het boerde-

rijtje werd verkocht aan de heer A.J. Melchels, die in 1941 trouwde met M.H. van Aalten en die betrokken als pas gehuwd paar het huis. Regelmatig kwamen familieleden logeren en jongelui zetten dan naast het huis een tentje op. In een nacht, dat er weer eens kampeerders waren, werd er aan de deur geklopt. Een bang stemmetje zei: "We durven niet meer in de tent te slapen, want er zit een rat aan het tentzeil te knabbelen..." Natuurlijk werd er midden in de nacht iets binnen geïmproviseerd.

De voorgevel (oostzijde) van het huis van de familie Melchels omstreeks 1975.

Het Laantje was vroeger, vooral in de winter, zeer slecht begaanbaar. Als Anton Minkhorst in de winter bij zijn meisje op bezoek ging, moest hij van boom tot boom springen om via de wat stevigere bodem vlak bij de stammen met droge voeten aan te kunnen komen. Het Laantje was toen aan beide zijden met bomen omzoomd, aan de kant van de gracht met struikgewas en aan de andere kant met knotwilgen. In de loop van de jaren, dat de Minkhorsten en Melchelsen er woonden, hebben ze karrenvrachten grind en steenpuin en sintels in de weg gereden, daarbij nog geholpen door de heer Hennie Derksen. Veel baatte het niet, want de zompige klei zoog alle verharding op.

De weg voerde langs de zeeg, die via het oostelijke deel van de oude kasteelgracht stroomde. Net ten noorden van de kasteelgracht werd in 1966 een houten huisje gebouwd, dat via een bruggetje vanaf Het Laantje bereikbaar was.

Het huis van Derksen. Op de foto Lida en Marcel Derksen.

De smalle streep grond benoorden de kasteelgracht was eigendom geweest van mevrouw Hanna van Druten. Die was tijdens de evacuatietijd in 1944 in een klooster in de buurt van Vught terecht gekomen, waar ze gebleven is en een paar jaar na de oorlog overleed. De heer T. Stuart kocht die grond van de erven van mevrouw Van Druten en verkocht die weer door aan de heer H. Derksen, die aan de toenmalige Bouwlustlaan woonde. Toen zijn zoon G.R. Derksen trouwde met H.C. Jansen, bouwden ze –zonder vergunning– in 1966 dat huisje. Toen de ouders van de heer G.R. Derksen overleden waren, trok zijn gezin in het huis aan de Bouwlustlaan. Dat huis moest echter wijken voor de aanleg van het klaverblad en de familie Derksen bouwde toen een bungalow naast de oude pastorie. In het houten huisje woonden nog enkele tijdelijke bewoners, totdat het in 1996 werd afgebroken om plaats te maken voor het stenen huis, dat er nu nog staat. Daarin woont nu de heer M. Roelofs, die getrouwd is met een dochter van de familie Derksen. Het bruggetje ligt er nog.

In 1975 besloot de gemeenteraad, dat Het Laantje aan de noordkant moest worden afgesloten ter wille van de aanleg van het knooppunt Ressen dat de (toenmalige) A 52 zou verbinden met de A 15. De families Minkhorst en Melchels moesten dus verkassen. Maar voordat tot afbraak zou worden overgegaan, ontstond er een brand bij de familie Minkhorst, die het hele huis in de as legde. Mevrouw Melchels vertelde, dat de heer Eikhoudt via een pad, dat van zijn huis naar dat van de familie Melchels liep, met een

vlonder over een sloot, naar haar toe kwam rennen. Samen liepen ze snel naar 'De Duivenkamp', maar het achterhuis was al één vuurzee. Gelukkig was mevrouw Minkhorst, die op dat moment alleen thuis was, al buiten. Alleen een televisietoestel en een mand met wasgoed konden worden gered. Slechts één muur bleef overeind staan.

Het huis van de familie Melchels werd later in brand gestoken, want het was intussen zo'n bouwval, dat er voor een sloper niets meer te halen viel. Vanwege de enorme strooien kap met de oude gebinten was verbranden de snelste en goedkoopste oplossing. Mevrouw Melchels was al verhuisd naar Bemmeloord, waar ze een jaar bij haar dochter heeft ingewoond, tot haar huidige woning aan de Franciscusstraat klaar was. De familie Minkhorst heeft aan de Woerdsestraat 2 een bungalow gebouwd, die de naam 'Het Platteland' draagt.

Het Laantje heeft ook nu nog maar een beperkte functie. De statige rijen bomen zijn verdwenen en de weg is beduidend korter geworden. Maar nog steeds herinneren de links naast Het Laantje gelegen restanten van de oude kasteelgracht aan een luisterrijk verleden.

Joop Verburg

Het gouden paar Peters-Hoogveld uit Ressen

Lies Grootenboer-ten Broeke ken ik al vanaf onze kindertijd in Ressen. Zij woonde als kind aan de Hoeksehofstaat en wij aan het begin van de Bouw-lustlaan, dus in dezelfde buurt. Zij was ongeveer 10 jaar oud toen zij rond 1935 naar Bussum verhuisde. Haar vader werkte bij de spoorwegen en werd daar toen naar toe overgeplaatst. Toch hebben we tot op de dag van vandaag contact gehouden en regelmatig komt het Ressen van vroeger nog ter sprake. Kortgeleden kreeg ik van haar twee foto's waarop haar grootouders te zien zijn en de bidprentjes die bij het overlijden van haar opa en oma werden gemaakt. Verder had ze nog een afdruk van een oud tijdschriftartikel waarin over het komende gouden huwelijksfeest van haar grootouders werd geschreven.

Ik kan me Willem Peters en zijn vrouw Wilhelmina Peters-Hoogveld nog goed herinneren. Ze woonden aan het einde van Het Laantje. Na het laatste huis, waar toen nog de familie Van Druten woonde, moest je meteen rechtsaf een lang recht pad in. Hun kleine boerenbedrijf lag aan het eind van dat pad, ongeveer in het midden tussen Het Laantje en de Postweg, bij Eikhoudt. Zoals zoveel Ressenaren in die tijd hield Peters zich bezig met de teelt van groenten, fruit en ook van voer voor het vee. Hij had enkele varkens, kippen en nog ander pluimvee, later ook een paar koeien en een pony. In drukke periodes hielp Peters mee op de grote boerenbedrijven in de buurt.

In vroeger jaren verdiende Willem Peters ook nog wat bij met het aansteken van de straatverlichting in Ressen. Vóór de komst van de elektriciteit brandde die verlichting op petroleum. En Peters ging dan iedere avond bij zonsondergang met een ladder en een kannetje alle palen langs om er petroleum in te doen en de verlichting te ontsteken. In die tijd zullen in Ressen een stuk of vijf van dergelijke gietijzeren straatlantaarns hebben gestaan: bij 'Stadwijk', aan de Bouwlustlaan, bij 'Het Grote Meer', bij het station en bij het brandspuithuisje. Er werd genoeg petroleum in de lamp gedaan om deze de eerste uren te laten branden. Met het vorderen van de avond raakte de brandstof op en dan ging de verlichting vanzelf uit. Men ging trouwens ook al vroeg naar bed.

Het zal misschien aan de ene kant verband hebben gehouden met zijn dagelijkse rondgang door het dorp maar het zal ook wel aan zijn karakter hebben gelegen dat Peters in Ressen een bekende en geliefde persoon was. Ook zijn vrouw was in de kleine Ressense gemeenschap graag gezien. Toen het echtpaar hun gouden huwelijksfeest vierde, stond heel Ressen dan ook op de kop. Hoewel ik toen pas twaalf jaar oud was, weet ik het ook nog goed.

Willem Peters is op 3 augustus 1849 in Bemmel geboren. Wilhelmina Hoogveld werd op 19 november 1860 in Arnhem geboren. Zij zijn in 1885 getrouwd. Op maandag 27 mei 1935 vierden ze hun gouden huwelijk. Al enige tijd van tevoren verscheen in een geïllustreerd tijdschrift een aankondiging van het naderende feest. Deze foto van het echtpaar in de boomgaard is speciaal voor die gelegenheid gemaakt. Foto van mevrouw Grootenboer-ten Broeke.

In het dorp was een inzamelingsactie gehouden voor een cadeau. Zoals gebruikelijk werd het feest aan huis gevierd. Daarvoor was de deel feestelijk versierd. Het was er erg druk. Kinderen en kleinkinderen, familie, de buurt en andere belangstellenden waren aanwezig. Peters en zijn vrouw kregen van het Ressense actiecomité een paar gemakkelijke fauteuils. Op de foto, die aan de achterzijde van het huis werd genomen, zijn deze te zien. Omdat het feest was of omdat hij op de foto kwam, zal Peters wel een pet op hebben gemoeten. Volgens zijn familie droeg hij normaal nooit een

pet. Op de foto is ook de hond nog te zien. Peters had altijd een of meer honden en was daar heel erg op gesteld.

Het gouden paar in de bloemetjes gezet, voor het achterhuis aan Het Laantje. De nieuwe fauteuils zitten prima. De pet minder.

Een van de hoogtepunten van de dag was zeker de komst van burgemeester Herckenrath. 's Avonds kwam ook de harmonie van Bemmeler een serenade brengen. In 'De Betuwe' van 31 mei 1935 vonden we nog een verslag van het feest terug.

Zoals te lezen is op de bidprentjes overleed Willem Peters in 1937 in Resen op 88-jarige leeftijd. Zijn vrouw trok naderhand in bij haar dochter Hanje aan het Vossenhol. Zij maakte de evacuatie nog mee, maar overleed kort na de bevrijding en haar terugkeer in Bemmeler in 1945. Zij werd 84 jaar oud.

Hennie Derksen

Naschrift:

Om nog wat meer inzicht te krijgen in de gezinssituatie en de familierelaties van de familie Peters-Hoogveld maakten we gebruik van de uitgebreide naspeuringen die Adri Stuart deed naar de verschillende takken van de familie Peters. In de verschillende aangiften die daarbij zijn bekeken, wordt Peters eerst als tabaksplanter en later als landbouwer aangeduid.

In het gezin van Peters blijken in totaal 8 kinderen te zijn geboren. Uit de registers haalde Adri Stuart de volgende informatie:

1. Johannes (Hans), geb. 3-3-1886, trouwde op 1-8-1918 met Maria Otters en woonde en werkte onder meer als klompenmaker op de Heuvel in Bemmelen;
2. Elisabeth (Bets), geb. 16-10-1887, ongehuwd thuisinwonend en op 44-jarige leeftijd, op 28-10-1931, door verdrinking om het leven gekomen in de dicht bij huis gelegen zeeg;
3. Jacoba (Koos), geboren op 2-10-1889, gehuwd (naam van de echtgenoot nog niet achterhaald) en overleden bij de geboorte van haar eerste kind, een dochter, Rie genaamd;
4. Johanna Wilhelmina (Hanje), geb. 13-5-1892, gehuwd met Jan Heijmen, metselaar en wonend aan het Vossenhol te Bemmelen;
5. Johannes Wilhelmus (Jan), geboren op 24-6-1894, ongehuwd gebleven, woonde na de verhuizing uit Ressen in 1941 in bij zijn zuster Hanje en na haar overlijden bij zijn jongste zuster Mienke in Den Haag;
6. Wilhelmina Berendina, geb. 13-8-1897 en overleden op 27-6-1899, nog geen twee jaar oud dus;
7. Petronella (Pietje), geb. 10-4-1899 en op 13-1-1921 gehuwd met de spoorwegbeambte Frans ten Broeke, eerst wonende te Ressen en later in Bussum;
8. Wilhelmina (Mienke), geb. 11-8-1901, later getrouwd met Fried Buurman en naar Den Haag verhuisd.

Zoals uit het bovenstaande valt af te leiden, bleven de heer en mevrouw Peters tijdens hun leven ook niet van tegenslagen en verdriet gevrijwaard.

In Bemmelen wonen nog kleinkinderen van Willem en Wilhelmina Peters. Mevrouw Dora Klaassen-Peters, die aan de Teselaar in Bemmelen woont en een dochter is van Hans Peters, is er daar één van. Zij was omstreeks 12 jaar toen haar grootouders hun feest vierden en ze weet nog dat zij voor die gelegenheid met één van de zusters op de school in Bemmelen een versje voorbereidde, dat ze op de feestdag, en nog wel tijdens de aanwezigheid van de burgemeester, moest opzeggen. Het kostte haar toen veel moeite om de tekst uit haar hoofd te leren, maar 65 jaar later kan ze het eerste couplet nog vrijwel zonder haperen opzeggen. Het moet ongeveer als volgt zijn gegaan:

*Weest welkom gouden bruiloftspaar op deze blijde dag
Een lied van jubel, lof en dank welt op uit 's harten grond
Ter ere van God zo goed en groot, die lievelijk ons gedenkt
En ons allen hier dit mooie feestijn schenkt.
En ook een lied van hulde en dank aan u o dierbaar paar
Dat een halve eeuw in liefde en vree geleefd heeft met elkaar
Dat samen ons heeft liefgehad, uw kinderen en hun kroost
Voor ons gewerkt hebt en gezorgd, tot heden onverpoosd.*

Mevrouw Wilhelmina Buurman-Peters van de Plak, eveneens een dochter van Hans Peters, bleek nog in het bezit van de foto met bloemen. Tijdens de bevrijding van Bemmelen verbleef zij in de streek van Maas en Waal. De foto droeg zij bij zich en daardoor bleef deze gespaard: thuis op de Heuvel bleek na de oorlog niets meer heel. Ook mevrouw Buurman kon zich nog diverse details over haar grootouders en hun gouden feest herinneren.

In het artikel over Het Laantje is -op bladzijde 38 van dit kringblad- een foto opgenomen van het huis waar de familie Peters tot in 1941 heeft gewoond. Zowel aan het huis als aan de erbij gelegen tuinen was ten tijde van de foto (omstreeks 1975) wel het nodige veranderd, maar ondanks dat bleek het voor de kleinkinderen van Peters nog heel herkenbaar.

Gerard Sommers

Boek Ressen verschenen

Met een speciale bijeenkomst in 'De Kosterij' te Ressen is op 23 september jl. het gereedkomen van het boek 'Ressen verleden heden en in de toekomst' gevierd. Het bestuur van de Vereniging Dorpsbelangen Ressen had hiervoor iedereen uitgenodigd die een bijdrage leverde aan het tot stand komen van het boek. Ook namens onze kring was er een afvaardiging en wij hebben het bestuur van de vereniging en de samenstellers van het boek van harte gelukgewenst met het realiseren van deze prachtige uitgave.

Na de echte presentatie op zaterdag 30 september aanstaande, die gepaard zal gaan met een reünie van huidige en vroegere bewoners van Ressen, is 'Ressen verleden heden en in de toekomst' te koop.

In het boek worden alle aspecten van het dorp Ressen geraakt: de bodem, de geschiedenis, de monumenten, het aanzien van het dorp, de natuur en de bedrijven. Aandacht is er voor specifieke onderwerpen als de Elster Kwekers Veiling, Fruterna, het station Ressen, de Oude Postweg en kermis- en oogstfeesten. Tussendoor zijn 11 interviews met (oud-)Ressenaren opgenomen. Vele unieke foto's en fraaie tekeningen geven het 146 pagina's dikke en degelijk uitgevoerde boek een uiterst verzorgd aanzien.

Het boek sluit af met een beschouwing van de toekomst en de lopende plannen en een korte verantwoording van de Vereniging Dorpsbelangen Ressen.

Het is verkrijgbaar bij de secretaris van de Vereniging Dorpsbelangen Ressen, de heer E.C.F. Schouten, Woerdsestraat 4a, 6683 GD Ressen, tel. 0481-462096. De prijs bedraagt f 30. Een aanrader!

Het bestuur

Oude Bemmelnaren

Met dit artikel wil ik graag enkele (voormalige) inwoners van onze gemeente in de herinnering terugbrengen. Deze personen zijn –naar mijn mening– bijzonder genoeg om ze niet in de vergetelheid te laten geraken.

De familie Stokman

In de uiterwaarden van Doornenburg, temidden van kleiputten en tichelgaten, in de nabijheid van Rijn en Waal, ligt 'De Roswaard', een kleine landtong die in het water uitsteekt, met daarop de eertijds bescheiden woning en steenfabriek van de in Lobith geboren Jan Stokman en zijn Doesburgse vrouw. Ze hadden zes jongens. Toen zij jong waren, omstreeks het jaar 1910, gingen ze in Huissen lager onderwijs volgen. Op doorde-weekse dagen liepen ze 's morgens twee uur de Rijndijk af en 's middags liepen ze weer twee uur terug naar huis. Drie jongens hielpen mee in de steenfabriek en de andere drie jongens zochten hun geluk ver van huis. Zij gingen verder studeren en werden missionarissen. Joseph nam als broeder de naam Paulus aan en werkte vijfendertig jaar als receptiionist en administrateur in het opleidingshuis van de missionarissen van Mill Hill te Roosendaal. Hij overleed in 1973 op negenenzestigjarige leeftijd. Felix werkte als Witte Patermissionaris van 1934 tot kort voor zijn dood in 1984 in het Oostafrikaanse Oeganda en werd in Heythuizen begraven. Ivo werkte zevenenvijftig jaar lang als missionaris van Mill Hill in het Westafrikaanse Kameroen. Hij overleed in 1993, drieennegentig jaar oud, en werd bij zijn broer Joseph in Oosterbeek begraven. Ik herinner me hem als iemand, die met puntige en steeds contrasterende gezegden voor de dag kon komen.

Pater Ivo Stokman.

Kort voor zijn dood heeft hij eens in de Donatuskerk van Bommel gepreekt. Om jongeren op te wekken in zijn voetspoor te volgen, zei hij onder andere: "Je leeft niet om te eten, maar je eet om te leven. De kost in Kameroen is goed: weinig aardappelen en weinig vlees, dus daar zul je niet dik van worden. Kameroen is een vrij land met minder taboes, modegrillen en formaliteiten, dan we hier gewend zijn. Het is er heet en daarom is er

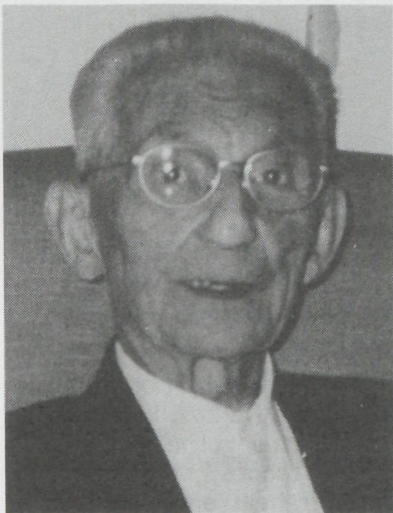
minder kans dat je, zoals hier in de winter, een verkoudheid of een snot-neus oploopt." Vader Jan overleed in 1908. Moeder Stokman verkocht in 1927 grond en fabriek en verbleef daarna, tot haar overlijden in 1957, in het St. Joseph-verzorgingstehuis in Lent. Beiden liggen in Doornenburg begraven.

Kapelaan Walters

Pater Ivo Stokman, die een collega en vriend van mij was, heeft mij voor zijn dood het een en ander van zijn herinneringen aan Doornenburg verteld. Zo heeft hij daar een zekere kapelaan Walters gekend, naar wie het kerkplein vernoemd is. Hij was iemand, die zich met veel ijver ingezet heeft voor de Doornenburgse Werkliedenvereniging, het Patronaat en de Harmonie, die hij opgericht heeft en in korte tijd tot bloei heeft weten te brengen. Na acht jaar bisdompriester te zijn geweest, werd hij missionaris van Mill Hill. In het archief van het centrale huis 'Vrijland' van onze congregatie te Oosterbeek ben ik wezen zoeken naar zijn verleden. Daar staat het volgende over hem geschreven: *Stephanus Richardus Maria Walters werd te Arnhem geboren op 14 mei 1887. Hij studeerde in de diocesane seminaries te Katwijk, Culemborg en Driebergen/Rijsenburg. Op 11 augustus 1911 werd hij te Utrecht priester gewijd. Hij was achtereenvolgens kapelaan te Slagharen, Albergen, Doornenburg en Utrecht (O.L.Vrouw). Na oriënterende studies te Roosendaal en Londen (Mill Hill), werd hij op 12 oktober 1919 als lid van de congregatie van Mill Hill aangenomen. Na een afscheidsplechtigheid in de kathedraal van Westminster (Londen) vertrok hij met zeven collega's op 8 maart 1920 naar het Oostafrikaanse Oeganda, waar hij op 17 januari 1921 overleed aan de gevolgen van een epidemie van pokziekte.*

De familie Blijdenstein

Nog drie andere inwoners van onze gemeente, twee uit Doornenburg en de derde uit Ressen, mogen niet in de vergeethoek terecht komen. Allereerst is dat Theo Blijdenstein. Op 12 oktober 2000 hoopt hij tweeënnegentig jaar te worden. Als vijfde in een kinderschaar van zeven groeide hij tot 1920 op in Doornenburg in een vrijstaande woning in de splitsing van Rijn en Waal, tegenover het restaurant 'Rijnzicht'. Zijn vader Thijs Blijdenstein en zijn moeder Helena van Deelen, beiden uit Doornenburg, trouwden in 1898. Net als zijn vader was Thijs bakenmeester (opzichter van bakens, die de vaarweg aangeven) op de Rijn, in dienst van Rijkswaterstaat. Hij was lid van de Bemmelse gemeenteraad onder burgemeester Karel Adriaan Maria Ridder de van der Schueren en een zeer gezien persoon.

Theo Blijdenstein.

Na zijn lagere school fietste de twaalfjarige Theo iedere schooldag door weer en wind op en neer naar de middelbare school en de Rijks-Kweekschool in Nijmegen voor zijn opleiding als onderwijzer. Toen hij in 1929 zijn studies beëindigd had, kreeg hij een aanstelling bij het openbaar onderwijs te Roosendaal, waar ik hem en zijn gezin in de zeventiger jaren van de vorige eeuw heb leren kennen. Hij trouwde met de Roosendaalse onderwijzeres Miet van Loenhout en heeft twee kinderen: John (in Zevenbergen) en Jetty (in Oosterhout NB). Hij was veertig jaar als hoofd der school werkzaam in het openbaar onderwijs. In 1973 kreeg hij de zilveren penning van de gemeente Roosendaal en Nispen uitgereikt als blijk van erkentelijkheid voor het vele werk op terreinen van het maatschappelijk leven (onderwijs, cultuur, recreatie en met name ten behoeve van voetbalclub 'Alliance'). Als enige overlevende van het gezin van Thijs en Helena woont hij nu in het verzorgingstehuis 'De Doelen' in Oosterhout NB.

De familie Matthijssen

Theo Blijdenstein had een zus, Door, die in 1939, op veertigjarige leeftijd trouwde met de in Gendt geboren Kees Matthijssen. Zij hadden een hout-buigbedrijf voor de fabricage van meubels aan de Stationsweg in Ressen. Beiden zijn overleden. Hun twee kinderen, Albert en hun aangenomen dochter Leny, zijn nog in leven en wonen elders.

Het team van de R.K.-Meisjesschool in Doornenburg, begin jaren zestig. Vlnr: 'Juf-frouw' Rensen, Van Bon, Matthijssen, Huting, 'meester' Plattel en Van Rosmalen.

Een zus van Kees, Dina Matthijssen, bleef ongehuwd. Ze is onderwijzeres geweest in Doornenburg. Volgens oud-leerlingen was zij een nogal ongemakkelijke, strenge en behoudende tante, die de liniaal op school niet spaarde om kinderen te straffen! Sinds de bouw van het Bemmelse verzorgingstehuis St. Liduina in 1964 bleef zij daar tot haar dood in 1993. Ze werd op het parochiekerkhof in Bemmel begraven.

De geschiedenis van de Zwitserse Week

Ieder jaar wordt tijdens de Vierdaagse-week (de derde week van juli) een muziekkorps uit Zwitserland bij particulieren in Bemmeler, Haalderen en Ressen ondergebracht. Vanuit Bemmeler worden verschillende activiteiten die met de Vierdaagse te maken hebben door de Zwitserse muzikanten be- diend. Dat is logisch, want de Zwitserse Week in Bemmeler dankt zijn ont- staan en zijn voortbestaan aan de Vierdaagse. Normaal komt er ieder jaar een ander muziekkorps uit het Duits-sprekende deel van Zwitserland naar Bemmeler, maar zo nu en dan komt een korps meer dan één keer. In Zwi- tserland is een contactpersoon, die in overleg met het bestuur van de Stic- hing Zwitserse Week Bemmeler regelt welk muziekkorps uitgekozen wordt om naar Bemmeler te komen.

In 1963 legde de Nijmeegse Politiekapel contact met Musikgesellschaft Wädenswil uit het kanton Zürich in Zwitserland. Dit korps werd toen uitge- nodigd om tijdens de Nijmeegse Vierdaagse het Zwitserse wandellegioen te begeleiden. Uiteraard had de Nijmeegse Politie tijdens de Vierdaagse het nodige omhanden en daardoor lukte het niet om alle Zwitserse muzikanten bij leden van de Nijmeegse Politiekapel onder te brengen. In die tijd was Theo van Rossum uit Bemmeler werkzaam bij de Nijmeegse politie en tevens lid van de Politiekapel. Hij was getrouwd met Berna van Loon en hij legde het probleem om gastgezinnen voor de Zwitserse muzikanten te vinden voor aan zijn schoonvader Gerard van Loon. Die kwam in actie en dank zij hem was al gauw een twintigtal muzikanten ondergebracht bij Bemmelse families. Uit dankbaarheid voor die gastvrijheid kwam Musikgesellschaft Wädenswil in de Vierdaagseweek naar Bemmeler en gaf er een concert. Het gemeentebestuur ontving de muzikanten op het gemeentehuis.

De heer Van Loon, de Bemmelse VVV en het gemeentebestuur kwamen bij elkaar ter nabespreking van de happening en men besloot er een jaarlijks terugkerend gebeuren van te maken. Onder leiding van de toenmalige voorzitter van de VVV, de heer Akkermans, toog men aan het werk. De perschef van het Zwitserse Marschbataillon, Oberstleutnant Herbert Alboth, werd bereid gevonden om in Zwitserland jaarlijks een muziekkorps te zoeken voor Bemmeler. Eenvoudig was dat niet, want niet alleen moest het korps in de hoogste klasse spelen en in staat zijn zowel een concert als marsmuziek te spelen, ook moesten de muzikanten 'anständig, lustig und kontaktfreudig' zijn. Dat werk heeft de heer Alboth tot 1981 naar volle tevredenheid gedaan.

De Zwitserse Week was geboren. De heer Gerard van Loon en de bestuur- ders van de VVV, Eugène van der Sandt en Jos Straten zorgden voor de organisatie. Het idee om de wapenschilden van alle muziekverenigingen die Bemmeler al bezochten én dat van het bezoekende korps op te hangen aan de grachtmuur van 'De Kinkelenburg', was een idee van de heer Van Loon. Door het muzikale optreden van de verschillende Zwitserse muziekkorpsen

in Bemmelse groeiden er contacten tussen hen en de plaatselijke verenigingen ESKA en UDI. Tijdens iedere Zwitserse Week waren beide Bemmelse verenigingen aanwezig en samen met de Zwitsers werd een rondgang door Bemmelse gemaakt. Uitnodigingen om naar Zwitserland te komen, konden daardoor niet uitblijven. Stadt- en Feldmusik Luzern, Feldmusik Sarnen, Stadtmusik Biel, Stadtmusik Huttwil en Harmonie Biberist nodigden Bemmelse uit voor een tegenbezoek. In 1971 reisden de leden van ESKA en UDI onder de naam 'Muziekvereniging Bemmelse' voor een week naar Zwitserland, teneinde de uitnodigende verenigingen te bezoeken. De heer Hans Stoffels trad op als voorzitter van de Bemmelse vereniging, die vergezeld werd door de heer E.M. van Nispen tot Pannerden, burgemeester van Bemmelse, en zijn echtgenote, de heer en mevrouw Straten en de heer en mevrouw Van Loon.

Toen ging er iets mis. In 1972 zou Stadtmusik Kloten naar Bemmelse komen, maar omdat de VVV geen kans zag de muzikanten onder te brengen, ging de Zwitserse Week dat jaar niet door, tot grote teleurstelling van het Zwitserse korps. Na negen jaar organisatie van de Zwitserse Week moest de VVV het laten afweten. De reiscommissie van UDI en ESKA, die in 1971 de reis van beide verenigingen had voorbereid en geleid, besloot toen de organisatie van de Zwitserse Week over te nemen van de VVV. Om in 1972 niet helemaal verstoken te blijven van een Zwitserse sfeer in Bemmelse nodigde deze commissie Stadtmusik Huttwil uit. Die bracht in mei 1972 een vierdaags bezoek aan Bemmelse. Daarna werd uiteraard Stadtmusik Kloten uitgenodigd voor het jaar 1973. Vrijwel alle Zwitsers werden ondergebracht bij leden van ESKA en UDI.

Later kwamen er steeds meer gastgezinnen, die niet direct betrokken waren met de Bemmelse muziekverenigingen.

1983. Op zaterdagochtend voor het vertrek neemt Stadtmusik Winterthur afscheid met een serenade achter 'Het Wapen van Bemmelse'. De dirigent is Heinrich Menet.

Tussen die gastgezinnen en de Zwitsers werd heel wat afgekeuvelde. Soms, als men de taal niet machtig was, met handen en voeten, maar er ontstonden vriendschappen. Gastgezinnen gingen op tegenbezoek in Zwitserland en zo werden hechte vriendschapsbanden gesmeed, over de grenzen heen.

Een gastvrouw uit Bemmeler vertelde eens, dat ze nog nooit zulke aardige gasten had gehad. Iedere dag kreeg ze van haar gasten een mooie bos bloemen. Pas later ontdekte ze, dat die bloemen uit haar eigen tuin geplukt waren...

De eerste commissie Zwitserse Week bestond uit de volgende personen: Van harmonie UDI: Hans Stoffels, voorzitter; Jan Graven, secretaris; Antoon van Vuren, penningmeester; Herman Peters en Els van Meegen. Van drumband ESKA: Wim Kersten, vice-voorzitter; Frans van Gelder, secretaris; Wim Haafs, penningmeester; Gerard van Gelder en Theo Rikken.

In 1973 bracht 'Muziekvereniging Bemmeler' een bezoek aan het Zwitserse Huttwil en in 1976 werden Kloten-Emmen en Schwerzenbach bezocht. Mede door deze geslaagde reizen bleef in Bemmeler bij de gastfamilies animo bestaan om bezoekende Zwitserse muzikanten in huis te nemen.

In de loop der jaren haakten verschillende commissieleden af. Uiteindelijk bleven over de heren Hans Stoffels, Wim Kersten, Wim Haafs en Frans van Gelder. Intussen was de Zwitserse Week in Bemmeler uitgegroeid tot een echt dorpsgebeuren. Het weekprogramma onderging nu en dan kleine wijzigingen. Zo werd de aankomst van de Zwitsers verplaatst van zondagmorgen naar zaterdagavond. De concerten van dinsdag- en donderdagavond maakten plaats voor een galaconcert op woensdagavond in de RK-kerk. Dat die concerten bij de Bemmeler bevolking in de smaak vielen, bewijst een uitspraak van pastoor Mensink: "Ik heb twee keer per jaar de kerk vol: met Kerstmis en tijdens het concert van de Zwitserse Week!" Er werd een vrije middag ingelast, zodat de gastfamilies met 'hun' Zwitsers iets konden ondernemen. De laatste jaren wordt een schip afgehuurd om met gastfamilies en Zwitsers het Nijmeegse vuurwerk vanaf het water te bekijken.

Tijdens de Zwitserse Week in 1982 kreeg Bemmeler de 'Schweizer Strasse', een pad in 'Het Groene Hart'. De naamborden waren een geschenk van de gemeente Interlaken en de onthulling werd muzikaal opgeluisterd door Musikgesellschaft Interlaken. In dat zelfde jaar nam Oberst Hans Hartmann de taak als Zwitsers coördinator over van de heer Herbert Alboth. Inmiddels had ook de heer Wim Kersten zijn functie neergelegd. De heren Hans Stoffels, Wim Haafs en Frans van Gelder zetten de werkzaamheden voort. In 1988 bestond de Zwitserse Week Bemmeler 25 jaar. Een uit 7 personen bestaande jubileumcommissie had in samenwerking met het stichtingsbestuur een sfeervol weekprogramma opgezet. Musikgesellschaft Interlaken alsmede de kleurrijke en indrukwekkende Fahngroepen Interlaken waren

de eer toegevallen om deze jubileumweek luister bij te zetten. De folkloristische zondagmiddag op de markt trok veel publiek. Deze was omgetoverd in Zwitserse sfeer met barretjes, kraampjes, stoelen, tafels vlaggen en een groot podium met de Infomobiël van de VVV Bernerobierland als achtergrond.

Onthulling van de naam 'Schweizer Platz' op woensdag 20 juli 1988 door de burgemeester van Interlaken Fritz Schlunegger ter gelegenheid van de 25ste Zwitserse Week.

Optredens werden verzorgd door Musikgesellschaft Interlaken, Fahnengruppe Interlaken, Alphorntrio, Schweizer örgeli, Tambouren, Burenmusik, Fahnenswinger, Jodlergruppe en uit Nederland de volksdansgroep de Möln-dansers uit Denekamp. Tijdens het galaconcert werd als première de compositie 'Die Schweiz Grüssst Bemmél', speciaal voor deze gelegenheid gecomponeerd door Armin Bauer, ten gehore gebracht. Op deze avond trad ook nog de Fahnengruppe Interlaken op. Iedere deelnemer was gekleed in een historisch kostuum van het Kanton dat hij vertegenwoordigde, daarbij tevens de vlag van het betreffende Kanton bij zich dragend.

Tijdens de pauze van het concert werd het bestuur van de Stichting Zwitserse Week Bemmél met een groot cadeau verrast, namelijk 100 Zwitserse vlaggen. Dit cadeau was een geschenk van alle Zwitserse muziekkorpsen die in de 25 jaar van het bestaan van de Zwitserse Week in Bemmél te gast

waren geweest. Na het concert vond buiten de onthulling plaats van de nieuwe naam voor de markt tijdens de jaarlijkse Zwitserse Week. Burgemeester Bergamin onthulde tezamen met de Gemeindepräsident van Interlaken, Frits Schlunegger, het naambord 'Schweizer Platz'.

Een ander hoogtepunt in deze jubileumweek was de receptie op donderdagmiddag. Vele bestuursdelegaties van de Zwitserse muziekkorpsen, die eerder in Bemmelt te gast waren geweest, maakten van deze gelegenheid gebruik om het stichtingsbestuur de nodige lof toe te zwaaien en te feliciteren.

Tijdens deze receptie werd door de burgemeester van Bemmelt een tweetal gemeentelijke onderscheidingen ('ere-burger') uitgereikt. Deze vielen ten deel aan de toenmalige voorzitter Hans Stoffels en de heer Herbert Alboth. Het ere-burgerschap was hen verleend vanwege de vele verdiensten aan de gemeenschap van Bemmelt bewezen. Tevens werd een echte Zwitserse bank aan onze gemeente aangeboden. Deze bank was een geschenk van het Verkehrsverband Berner-Oberland en was geplaatst in 'Het Groene Hart' van Bemmelt. Bij de overhandiging van de bank was onder andere de Zwitserse ambassadeur Dr. Hans Jakob Kaufmann aanwezig.

De heer Kaufmann, ambassadeur van Zwitserland, ontvangt op 20 juli 1988 een replica van het Bemmeltse ponybeeld van burgemeester Bergamin. Op de achtergrond mevrouw Schlunegger.

Ongeveer een week later hebben onbekenden met die bank een grap willen uithalen. Ze sleepten de ongeveer 400 kilo zware bank uit 'Het Groene Hart' en zetten die voor de deur van de familie Van Merwijk in de Cuperstraat, zodat deze niet meer open kon. De dienst gemeentewerken heeft de bank teruggezet. Door gebrek aan onderhoud is de houten bank intussen vergaan en de resten zijn verwijderd.

Door omstandigheden van persoonlijke aard kon Hans Stoffels het voorzitterschap niet meer naar zijn zin uitoefenen. Van het jubileumjaar maakte hij een prachtige afsluiting van zijn functie: het voorzitterschap droeg hij daarna over aan de heer Wim Haafs. Het stichtingsbestuur bestaat dan uit de volgende personen: Wim Haafs, voorzitter; Frans van Gelder, secretaris en Theo Gunsing, penningmeester.

Op zondag werd een optreden verzorgd op het gazon voor 'De Kinkelenburg', voorafgaand aan de ontvangst door de burgemeester. Dit optreden werd later verplaatst naar de Markt. Hier zien we Harmoniemusik Kriens. (1987)

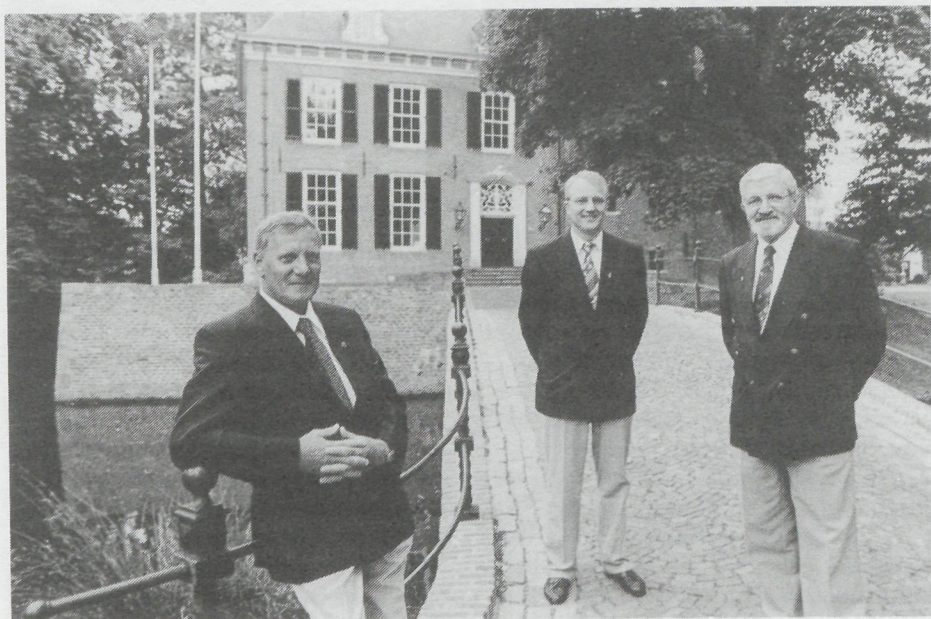
Soms moest er hard gewerkt worden door het stichtingsbestuur. In 1984 vond de toenmalige burgemeester Van Nispen tot Pannerden, dat de Kinkelenburglaan er niet uit zag. De heren Stoffels, Haafs, met zijn zoon Patrick, en Van Gelder, met zijn zonen Johan en Mark, hebben toen 's zaterdags voor de Zwitserse Week de Kinkelenburglaan vanaf de Dorpsstraat tot aan de brug geveegd. De heer Stoffels reed met de kleine vrachtwagen van de gemeente om al het blad af te voeren.

Een enkele keer gebeurde er iets bijzonders. In 1973 moest iemand van Stadtmusik Kloten maandag na hun optreden in Bemmelen naar het ziekenhuis voor een operatie. Het duurde tot dinsdagavond, voor hij weer uit de narcose ontwaakte. "Ja, ik heb in de Bemmelse week maar acht uur gesla-

pen en moest nu dus een poosje uitslapen...," was zijn commentaar. Een lid van Musikgesellschaft Emmen barstte uit zijn jasje, toen hij zich kleedde voor het concert. De mouw en een goed deel van de zijnaad gingen los. Mevrouw Van Gelder moest snel in de weer met naald en draad om hem nog op tijd en goed gekleed in de kerk te krijgen.

In 1986 kreeg de heer Jurg Rufer van Musikgesellschaft Solothurn tijdens de fietstocht op dinsdag bij restaurant 'Rijnzicht' in Doornenburg een hernia-aanval. De snel opgetrommelde dokter uit Doornenburg vond, dat hij plat moest liggen. Hij werd per auto naar Bemmeler getransporteerd, waar hij de hele woensdag moest blijven liggen. Hij wilde echter tijdens het concert op woensdagavond graag zijn klarinet bespelen en de heer Van Gelder zette voor hem een tuinstoel tussen de stoelen voor de muzikanten en zo kon hij ook zijn bijdrage leveren aan het concert.

Ook buiten de Zwitserse Week om kwamen Zwitserse korpsen op bezoek in Bemmeler. In 1972 bezocht Stadtmusik Huttwil Bemmeler. Tijdens 'Bemmeler 800' in 1978 kwam Musikgesellschaft Schwerzenbach in het pinksterweekend voor de tweede maal naar Bemmeler. Deze komst had te maken met de muzikale ingebruikname van het carillon, geplaatst in de vijver van 'Het Groene Hart' achter 'De Kinkelenburg', waarvoor de gemeente Schwerzenbach een klok schonk. De dames Stoffels, Haafs en Van Gelder staken zich voor die gelegenheid in een gehuurd Volendams kostuum en schonken wijn en dergelijke. In 1984 kwam Brig-GLIS voor de tweede keer naar Bemmeler.

Het bestuur van de Stichting Zwitserse Week in 1998. Vlnr: Frans van Gelder, Wim Haafs en Theo Gunsing.

Dat muziek verbreedert, bewijst wel het feit, dat zes muzikanten van diverse Zwitserse muziekkorpsen die in Bommel te gast zijn geweest, zijn gehuwd met Bommelse meisjes. Eén van hen prijkt op een toeristische folder van het stadje Brig, waar ze na haar huwelijk is gaan wonen.

Overzicht van de Zwitserse korpsen, die tot op heden geweest zijn:

1963 Harmonie Wädenswil	1982 Musikgesellschaft Interlaken
1964 Harmonie Biel	1983 Stadtmusik Winterthur
1965 Stadtmusik Huttwil	1984 Stadtmusik Baden
1966 Stadtmusik Luzern Weinfelden	1985 Stadtmusik Kloten
1967 Harmonie Biberist	1986 Stadtmusik Solothurn
1968 Musikgesellschaft Weinfelden	1987 Harmonie Kriens
1969 Feldmusik Luzern	1988 Musikgesellschaft Interlaken
1970 Stadtmusik Winterthur	1989 Musikgesellschaft Volkertswil
1971 Feldmuzik Sarnen	1990 Musikgesellschaft Chur
1972 Geen Zwitserse Week	1991 Musikgesellschaft Niedergösgen
1973 Stadtmusik Kloten	1992 Musikverein Goldau
1974 Musikgesellschaft Emmen	1993 Musikgesellschaft Weinfelden
1975 Musikgesellschaft Schwerzenbach	1994 Musikgesellschaft Visp
1976 Harmoniemusik Kriens	1995 Stadtmusik Burgdorf
1977 Feldmusik Schwyz	1996 Musikgesell. Grünenmatt-Waldhaus
1978 Musikgesellschaft Glishorn	1997 Kantonspolizei Bern
1979 Musikgesellschaft Ostermundigen	1998 Harmoniemusik Kriens
1980 Kantonspolizei Bern	1999 Musikgesellschaft Emmen
1981 Militarspiel Thun	2000 Stadtmusik Chur

Met dank aan de heren Wim Haafs, Frans van Gelder en Hans Stoffels voor hun medewerking aan dit artikel.

Joop Verburg

Oorlogsbelevissen familie Van Beek uit Ressen

Toen op 17 september 1944 de bui van de gevechten rond de bruggen bij Nijmegen en Arnhem losbarstte, ontkwam ook Ressen niet aan het oorlogsgeweld. Verschillende mensen zochten een goed heenkomen. Waarheen? Voor de familie Van Beek leek Huissen een goede keuze. Ze reden met paard en wagen in noordoostelijke richting. Op de wagen zaten Bertus van Beek met zijn vrouw, zijn vader en moeder, zijn zus Stien en Kees Derksen.

Bij de Heuvel aangekomen, zagen ze, dat ook Huissen zwaar onder vuur lag en toen leek dat opeens geen goede keuze meer. Dus terug naar Ressen. De dag was echter al een heel eind op streek en in het donker op pad gaan, was niet aan te raden. Er moest dus overnacht worden. Dat gebeurde bij de familie Costermans op 'Buitenzorg'. De volgende dag werd het paard weer voor de wagen gespannen en ging men op weg naar huis toe. Dat was een angstige belevenis. Overal langs de weg zagen ze Duitse helmen net

boven de zogenaamde éénmangsgaten uitsteken. In de lucht was een voortdurend gegrom van geallieerde vliegtuigen en overal waren ontploffingen te horen. Tenslotte kwamen ze bij het Kerkenweijtje, waar ze een stel Duitse tanks bij de bakkerij van Van Setten zagen staan. Ze reden er langs en hielden halt bij boerderij 'De Hoeksenhof', waar ze door de heer Van de Pol werden begroet: "Wat doen jullie hier? Het is hier veel te gevaarlijk. Maak dat je weg komt. Achter de boerderij staan Engelse tanks en we krijgen hier straks een tankslag!"

Er werd meteen met wagen en paard rechtsomkeert gemaakt en tegen de avond waren ze weer op 'Buitenzorg' aangeland. Daar zochten ze beschutting in de kelder, waar zich al meer mensen bevonden. Voor de raampjes van de kelder had men ter bescherming stobalen neergelegd. Maar omdat men toch nieuwsgierig was naar wat er buiten gebeurde, duwden ze de stobalen een eindje opzij om naar buiten te kunnen kijken. Prompt verscheen daar een Duitse soldaat, die een handgranaat gereed hield om in de kelder te gooien. Op het laatste nippertje zag hij, dat er vluchtelingen in de kelder zaten. Hij kwam door het huis naar binnen en sommeerde iedereen weg te gaan, opdat Duitse militairen van die kelder gebruik zouden kunnen maken. Vader Van Beek praatte als Brugman en het slot van het liedje was, dat ze daar mochten blijven. Ook dat viel niet mee. Er waren houten bankjes, waarop ze konden zitten, maar er was niets om op te slapen. Op die manier duurt de nacht erg lang. Een paar Duitsers kwamen aanzetten met een gamel soep voor de vluchtelingen. Dat was natuurlijk goed bedoeld, maar niemand durfde van die soep te eten. Je kunt nooit weten wat er in zit, dacht men.

De Duitsers hadden op de Ressensestraat mijnen ingegraven en toen even later een Engelse brencarrier op zijn rupswielen kwam aanrijden, reed hij op een mijn. Die ontplofte en de carrier werd aan één kant opgetild en op z'n zij gesmeten. Hij kwam in de wegberm terecht. Wonder boven wonder kwamen de soldaten er ongedeerd uit. Dat was allemaal vanuit de kelderraampjes goed te volgen. Maar toen begon de Engelse artillerie de weg en omgeving onder handen te nemen en die schoot het wegdek en delen van huizen kapot.

Beneden in de kelder kregen ze maar weinig mee van de gevechten die volgden. Pas toen ze iemand op het harmonium in de huiskamer het Engelse volkslied hoorden spelen, werd duidelijk dat ze bevrijd waren. Enkele mensen gingen aarzelend naar boven en troffen daar een Engelse militair aan achter het huisorgeltje. Even later kwam een paar Engelse soldaten de kelder in met een Duitse militair op de schouder. De man was zwaar gewond. Toch werd hij nog op brute wijze ondervraagd door een Engelse officier, die hem sloeg met zijn revolver. De Duitser zei echter niets. De officier liep naar buiten en werd even later zelf zwaar gewond naar binnen gebracht. De Duitser was intussen afgevoerd.

Soms gebeurden er vreemde dingen. In de gang van het huis hing een koekoeksklok, die nog steeds liep. Toen de klok zijn koekoeksgeluid liet horen, vroeg de schilder Heshusius, die ook in de kelder onderdak gevonden had, waar dat vreemde beest vandaan kwam....

Ondanks het hevige granaatvuur liep Costermans naar buiten en ging doodgemoedereerd kachelhoutjes hakken, alsof er geen gevaar bestond. Even later was hij verdwenen. Iedereen zat in angst over hem, maar een dik uur later kwam hij weer binnen. "Ik ben even naar Bemmelse gewandeld," zei hij zonder blikken of blozen, "en ik zag dat 'Rots ter Zand', Stoffels van 'Het Meer' (aan de Teselaar) en de boerderij van Bus ('Wagenmansbouwing') zijn afgebrand." Costermans zag het gevaar niet. Hij negeerde het gewoon. Dat soort gedachten kwam wel bij meer mensen op. Op een gegeven moment wilde Heshusius naar huis. Zijn huishoudster zei: "Niet doen, ze schieten je dood!" "Ze mogen niet zomaar op iemand in burger schieten," zei Heshusius en hij geloofde ook nog wat hij zei. Hij kon nauwelijks verwerken, wat hij allemaal had meegemaakt. Na veel praten bleef hij.

Nadat de bevrijding zich gestabiliseerd had, ging de familie Van Beek naar boerderij 'De Hoeksenhof' van Van de Pol aan de Stationsweg. Daar zijn ze verscheidene weken gebleven, ook nadat de vrouwen en kinderen geëvacueerd werden. De mannen pakten natuurlijk mee aan. Op een dag werden Bertus van Beek en Geert Polman er op uitgestuurd om op de katholieke pastorie in Bemmelse de wijn uit de kelder te halen. De aanzienlijke voorraad flessen werd naar Ressen gebracht en op 'De Hoeksenhof' in de kelder geborgen. Een broer van de heer Van de Pol ging op een avond de kelder in om voor ieder een fles te halen, die volledig soldaat gemaakt werd. Die avond merkte niemand dat er een oorlog aan de gang was.

De heer Frits Huibers werd benoemd tot tijdelijk politieagent. Hij was bewapend met een Duits geweer. Daarmee kwam hij bij de anderen, die in de keuken zaten. "Kun jij de grendel van dat geweer losmaken?" vroeg hij, ondertussen met het wapen zwaaiend, terwijl zijn vinger rond de trekker zat. Plotseling knalde een schot en de kogel ging dwars door de radio en bleef in de muur steken. Een paar Engelse soldaten kwam op het geluid af en ontnamen hem zowel het geweer als zijn functie.

Op een dag zaten pastoor Mulder, burgemeester Van Elk en de wijkverpleegster uit Haalderen bij elkaar in de woonkamer. Trees Jansen van het 'plaatselijk bureau' zou eten koken. Bertus van Beek, Geert Polman en de jongste broer van Van de Pol zaten in de keuken en aan hen werd gevraagd om twee emmers aardappelen te schillen. Zij vonden echter, dat die 'grootheden' zelf maar aan het schillen moesten, als ze wilden eten. Even later zaten burgemeester en pastoor elk met een aardappelmandje op schoot. Toen de heer Van Beek later bij de burgemeester een pasje aanvroeg om over de Waalbrug te mogen, werd het hem geweigerd....

Joop Verburg

'We zitten achter een ijzeren gordijn'

Winkeliers in voorste deel Dorpsstraat

Bemmel voelen zich achtergesteld

De Gelderlander 15-6-1994

Door onze verslaggever

BEMMEL – „We zitten achter een ijzeren gordijn“, klinkt het bij de winkeliers in het verlengde van de Dorpsstraat-promenade in Bemmel. De ondernemers voelen zich door de gemeente achtergesteld, nu voor hen de gevolgen van het Komplan en vooral van de promenade voelbaar worden.

In een brief aan het college van burgemeester en wethouders die door achttien van de negentien ondernemers in het desbetreffende stuk van de Dorpsstraat is ondertekend, doen de winkeliers hun beklag over de ontstane situatie. Bij een aantal winkels is de klandizie teruggelopen. En zij wijten dat aan de uiteindelijke vorm die het Komplan in de Dorpsstraat heeft gekregen.

Volgens de winkeliers is hun deel van de Dorpsstraat sinds de komst van het nieuwe winkelcentrum veranderd in een dode hoek. De ijzeren hekken aan het einde van de promenade – bedoeld om auto's de weg te versperren – vormen zelfs een soort ijzeren gordijn tussen het centrum en de rest van de Dorpsstraat. Op het winkelend publiek zouden de hekken het psychologische effect hebben van 'hier is het afgelopen'.

Ook het parkeerverbod dat in het verlengde stuk van de Dorpsstraat is ingesteld, vinden de winkeliers verkeerd. Het verbod werd ingesteld omdat auto's langs de kant regelmatig de weg versperde voor vrachtwagens. De winkeliers vinden echter dat de klanten de auto vlakbij de winkel moeten kunnen parkeren, vooral waar het gaat om zaken zoals de groentewinkel.

De winkeliers van het stuk Dorpsstraat dat aansluit op de promenade vinden dat dit deel van de straat door de vormgeving van het Komplan is veranderd in een dode hoek. En dat zou klandizie kosten.

Foto: Jet Budelman

Ook het plaveisel valt bij de ondernemers niet in goede aarde. Zo vinden zij dat de trottoirs te hoog zijn en bovendien lopen zij nogal schuin af naar de straat. De ondernemers zouden het liefst zien dat het hoogteverschil tussen stoep en wegdek wordt vermindert en dat het aanzien van het betreffende deel van de Dorpsstraat voor het oog beter aansluit op de promenade waardoor meer één geheel ontstaat.

De gemeente heeft inmiddels een ontvangstbevestiging van de brief aan de ondernemers gestuurd met daarbij de mededeling dat die bij het college in behandeling is.

Uut de ouwe deus

De Durpsstraot

't Was geklungel en 't blief geklungel ien de Durpsstraot.

Volgens dit knipsel uut 1994 vulen de ondernemers zich nogal tekort gedaon. Ze zien klanten kwietgerakt en andere klanten kunnen niet goed mer parkeren bij de winkels. Ze vienden dat ze achter 'n iezeren gediën zitten.

Mar dat hekske aon 't eind van de promenade is mar 'n klein gedienneke.

Veul nut het 't ok niet, want zowat iedereen rij d'r gewoon tussendeur mit de brommer of de fiets.

Mit die vrachtwagens is 't wat anders. Die motten daor bij de hekskes 'n lastige drej maken, of ze nou nor links of nor rechts willen. Dus dat parkeerverbod aon een kant vien ik zo gek nog niet.

Ientussen is er al wer wat veranderd ien dit stuk straot. Op de plek van de huzen rechts zien nog meer nije winkels en woningen gebouwd. 't Parkeerverbod het niet veul geholpen, want duk genoeg stôn d'r toch auto's.

Er kum nog meer verandering!

Dezer dagen wier het nije verkeersplan bekend gemakt. 'n Stuk van de Durpsstraot zal éénrichtingsverkeer kriegen, waarvur de rijbaon smaller gemakt wordt. Van de Loostraot zal zelfs 'n deel helemôl afgesloten worden vur autoverkeer. As 't allemôl deurgeet...

Ik heb nog heuren vertellen dat de gemeente van plan is ok de bestraoting aon te pakken. De sfeer van vroeger mot wer 'n bietje terug kommen dur 'n smallere rijbaon mit klinkerbestraoting.

Misschien kommen dan ok wer die veurtuintjes terug, die gesneuveld zien bij 't alsmar brejer worden van de Durpsstraot.

Ik dink dat de sfeer van vroeger nou niet echt mer terug kum, want dan had 't motten blieven zoas 't vroeger was.

Maria Janssen

Gemeenteraadsverkiezingen 1935

In verband met het naderende samengaan van de gemeenten Gendt, Huissen en Bemmelen zijn er binnenkort vervroegde verkiezingen voor de gemeenteraad. In deze bijdrage kijk ik nog eens met u terug naar de verkiezingen voor de gemeenteraad van 1935.

In het midden van de dertiger jaren drukte de crisis een zware stempel op de verkiezingsitems. Door de hoge werkloosheid was de positie van de arbeiders slechter dan ooit. Velen waren gedwongen tweemaal daags te stempelen om zo een minimale uitkering te krijgen en daarnaast was het nog nodig om tot distributie van levensmiddelen over te gaan. Evenals elders in het land werden in de gemeente Bemmelen grote werkverschaffingsprojecten opgestart, met steun van provincie en rijk. Bekende projecten waren onder meer de aanleg van een kerkhof bij de kerk in Haalderen en van een weg dwars door de Grote Kolk in Haalderen.

Dat laatste vormde onderdeel van een groter plan voor de aanleg van een verharde wegverbinding van Oosterhout in het westen tot aan Pannerden, in het uiterste oosten van de gemeente. Hiermee kon het toenemende autoverkeer in betere banen worden geleid: de onverharde wegen werden hierdoor immers steeds vaker stuk gereden.

Tegelijkertijd met de bestrating van de tot dan toe grotendeels onverharde weg, werd de niet meer in gebruik zijnde rails van de Betuwsche Stoomtramweg Maatschappij opgeruimd en werden enkele tot dan toe bestaande omwegen 'rechtgetrokken'. De werkverschaffing kon echter niet meer dan een deugd maken van de grote nood van de werklozen.

Ter versterking van de positie van de arbeiders was er al in de twintiger jaren naast de R.K.-partij een afzonderlijke R.K.-Arbeiders-groepering ontstaan, die ook in 1935 weer met een eigen lijst aan de verkiezingen deelnam.

Voor de behartiging van de belangen van tuinders en kleine boeren, de zogenaamde keuters, was ook een afzonderlijke groepering ontstaan. De prijzen voor hun producten waren drastisch gedaald. Via de Crisis-Zuivelwet en de Crisis-Varkenswet van 1932, en een hele reeks daarop volgende wetten en besluiten, die betrekking hadden op vrijwel alle onderdelen van de agrarische productie, waren productiebeperkingen en heffingen opgelegd. Met de Landbouwcrisiswet van 1933 trok de regering de bevoegdheid naar zich toe regelend, dwingend en steunend op te treden. Er werd in dat verband gesproken van 'staatsocialisme'. Oormerken voor biggen en kalverschetsen waren vereist om jongvee te mogen houden.

Hoewel bestuurders van landbouwkoepelorganisaties als de ABTB er voor pleitten de kleine boeren zoveel mogelijk te ontzien, konden ze toch niet

voorkomen dat het beeld ontstond, dat in de plaatselijke commissies belast met de uitvoering van de productiebeperkingen de grote boeren vooral elkaars belangen behartigden ten koste van de kleintjes. Ook in de gemeente Bemmeler leidde dat er toe, dat de kleine boeren zich verenigden in een partij, die als Kleine Boeren Actie aan de verkiezingen deel nam.

De kandidatenlijst van 14 mei 1935 vermeldde de volgende namen:

Partij	Naam kandidaat	Woonplaats
R.K.-lijst	G.J.M. Rijssenbeek *)	Doornenburg
	G.W.H.Th. Hermesen *)	Bemmel
	J.F. Geene *)	Angeren
	C. Vernooij *)	Haalderen
	W.J.J. Bus *)	Bemmel
	J.W. Joosten	Doornenburg
	W.A. Derksen	Angeren
	J.H. Leenders	Doornenburg
	H.J. Roelofs	Ressen
	Th.J.G. Terwindt	Doornenburg
R.K.-Arbeiders-lijst	H.W. Spanbroek	Haalderen
	H.J. Meurs *)	Bemmel
	B. van Bolderen *)	Doornenburg
	H.A. Scholten	Haalderen
	W.A. Rothengatter *)	Haalderen
	G.J. van Alst *)	Doornenburg
	P.J. Groen van Wettum *)	Bemmel
	Th. Peek	Haalderen
	B.W. Borgers	Angeren
	J.W.J. Verhoeven	Doornenburg
Protestanten-lijst	P.E. Eeuwes	Angeren
	G.H. Frehé	Doornenburg
	P.H. Natrop	Bemmel
	C.J. Breunissen *)	Haalderen
	J.D. Hermesen *)	Angeren
	A.W. Jansen	Ressen
	W.A. ten Bosch	Bemmel
	H. van den Toorn	Angeren
	G.R. van Setten	Ressen
	F. Frederiks	Bemmel
Kleine Boeren Actie	H. Berendsen	Angeren
	H. Dirksen	Ressen
	P.J. Bouwman	Bemmel
	A.Th. Derksen	Haalderen
	G.J. Milder *)	Doornenburg
	W.J. Visser	Angeren
	P. Pauwelsen	Ressen
	J.Ch. Koenders	Bemmel
	G.A. Bolder	Angeren
	J. Moed jr.	Bemmel
	A.P. Pere jr.	Doornenburg
	G. Janssen	Doornenburg

De met *) aangeduide namen waren reeds lid van de gemeenteraad. Onder deze 13 personen waren de beide wethouders Rijssenbeek en Hermesen.

De elders in het land al wat meer op de voorgrond tredende nationaal-socialistische bewegingen deden in 1935 in Bemmell nog niet mee aan de verkiezingen. Toch tekende de opkomst van deze partij zich al wel af en het lijkt erop dat ook kandidaten van de plaatselijke lijsten de verleiding niet in alle gevallen hebben kunnen weerstaan om met de denkbeelden van het nationaal-socialisme van die tijd te koketteren. Je zou dat af kunnen leiden uit de volgende ingezonden mededeling in de Betuwe van 17 mei 1935:

Gemeenteraads-verkiezingen

Naar aanleiding van geruchten, uit de gemeente Bemmell en ook uit Lent, als zou de N.S.B. hier deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen, door middel van candidaten, die zich als z.g.n. "Wilde" partij aandienen, stel ik er prijs op te verklaren, dat geen enkel lid der N.S.B. zich hiervoor beschikbaar stelt.

Eventuele candidaten, die het dus doen voorkomen alsof zij in verbinding staan met de N.S.B. kunnen hiermee geen ander doel hebben dan op onwaardige wijze te trachten meerdere stemmen op zich te vereenigen.

J. Visser.

De uitslag van de verkiezingen in 1935 in de gemeente Bemmell luidde:

- R.K.-lijst: 1115 stemmen.
Gekozen G.J.M. Rijssenbeek, Doornenburg, G.W.H.Th. Hermsen, Bemmell, J.F. Geene, Angeren, C. Vernooij, Haalderen, en met voorkeurstemmen Th.J.G. Terwindt, Doornenburg.
- R.K.-Arbeiderslijst: 848 stemmen.
Gekozen H.J. Meurs, Bemmell, B. van Bolderen, Doornenburg, W.A. Rothengatter, Haalderen, en H.A. Scholten, Angeren.
- Protestanten-lijst: 326 stemmen.
Gekozen C.J. Breunissen, Haalderen.
- Kleine Boeren Actie: 696 stemmen.
Gekozen P.J. Bouwman, Bemmell, A.Th. Derksen, Haalderen, en G.J. Milder, Doornenburg.

Er waren 2985 stemmen uitgebracht en de kiesdeler bedroeg 229 ruim.

De R.K.-partij bleef in zetelaantal gelijk. Omdat Terwindt via voorkeurstemmen werd gekozen, ging dat wel ten koste van het zittende raadslid Bus. De R.K.-Arbeiderspartij en de Protestanten verloren elk één zetel ten gunste van de Kleine Boeren Actie-partij, die dus van 1 naar 3 zetels ging.

De stevige campagne die de kleine boeren gevoerd hadden onder aanvoering van Gijs van Meegen uit de Pas bleek dus vrucht te hebben afgeworpen. Met de toegenomen invloed zouden zij er in de volgende jaren in slagen enkele regelingen voor boeren, tuinders en middenstanders te bewerkstelligen.

Of de kiezers daarmee kregen wat hen beloofd was is niet duidelijk. De publicatie van de kandidatenlijsten van de diverse gemeenten was voor De Betuwe wel aanleiding om het volgende 'gedicht' te plaatsen in de redactiekolom van 31 mei 1935.

RAADSCANDIDATEN

1. <i>De lijsten zijn dus ingediend, Straks gaat het er weer spannen, Er staat een legertje gereed Van zeer bekwame mannen. We kunnen weer te kust en keur Naar hartelust gaan kiezen. En wat het resultaat betreft? 't Kan dooien en 't kan vriezen.</i>	2. <i>De lijsten zijn dus ingediend, Straks gaat het er weer spannen, Er staat een legertje gereed Van zeer bekwame mannen. We kunnen weer te kust en keur Naar hartelust gaan kiezen. En wat het resultaat betreft? 't Kan dooien en 't kan vriezen.</i>
3. <i>De voorraad is bijzonder groot Van vroede kandidaten, Stel voor, dat die eens met elkaar Als Raadslid gingen praten! En dan spontaan voor hun partij, Met allerhande wenken, O, veel geplaagde burgerij, Ik moet er niet aan denken!</i>	4. <i>We stappen weer, naar d'ouden trant, Naar veel vergaderingen, Daar hooren we, ook als vanouds, Van grootsche toekomst-dingen, En in 't bijzonder, breed en sterk, Vaak grappig ingezouten, d' Attractie van 't verkiezingsfeest: Dus tegenstanders fouten!</i>
5. <i>Dan komt een duidelijk applaus De rede onderstrepen, Dàt gaat niet zonder meer voorbij, Dàt wordt heel goed begrepen! En dan tot slot h e t oogenblik, Dan gaan er vonken spatten, Men roept iets geestigs door de zaal... Het vuurwerk der debatten!!</i>	6. <i>Gij, kandidaten, die weer straks De Raadszaal zult betreden, In goed vertrouwen daar gebracht Door Uw gemeente-leden, Mag ik, al ben ik maar één stem, U iets heel nuttigs raden? Beloof dan niets met woorden meer, Maar zeg hèt daar met daden!!</i>

Samenvattend zou je kunnen stellen, dat er in 65 jaar nog niet zoveel veranderd is. De twijfel of eenmaal gekozen de politici hun beloftes wel in daden omzetten was er kennelijk toen ook al. Productiebeperkingen en quota van koeien, varkens en kippen kennen we anno 2000 weer.

De positie van de werknemers is wel sterk verbeterd en de groep die kan profiteren van de welvaart is fors toegenomen. Maar zijn een op voorhand al als onrendabel aangemerkte Betuwespoorlijn, een containeruitwisselpunt en een Betuws kanaal voor de pleziervaart met een klein beetje scepsis niet evengoed aan te merken als de werkverschaffingsprojecten van het jaar 2000?

Gerard Sommers

Literatuur:

Motor van het dorpsleven, pag. 76-82 - Ferdinand van Hemmen;
Een aardse geschiedenis, De ABTB in dienst van boeren en tuinders, 1917-1997, pag. 60-68 - M. Smits;
Weekblad De Betuwe, jaargang 1935 op microfiche, div. nummers - Gelders Documentatie Centrum.

Fotomonument 2000

Er is een nieuw initiatief van onder meer het Nederlands Centrum voor de Volkscultuur, dat indertijd het project 'Brieven aan de toekomst' organiseerde.

Door de gehele Nederlandse bevolking te vragen het dagelijks leven op foto vast te leggen, wil men een waardevolle bron voor nu en voor later creëren, een culturele dwarsdoorsnede van de Nederlandse samenleving, waarin alle speciale, etnische en sekseverschillen een plaats krijgen. Daarbij staat de cultuur van het dagelijks leven centraal.

Uitgangspunt is dat het Nederlandse culturele erfgoed vooral in het kleine en alledaagse schuilt: hoe mensen zich kleden, hun eetcultuur, hun gewoonten en gebruiken en nog veel meer.

Het gaat om de 'onbelangrijke' dingen die men iedere dag doet: dagelijkse handelingen, het gezinsleven thuis, mensen naar en op hun werk, vrijetijdsbezigheden, enz. Het is de bedoeling, dat in groepjes van twee of meer personen gewerkt wordt en daartoe is een stappenplan ontwikkeld:

1. Vorm een groepje van twee of meer personen.
2. Bepaal samen een onderwerp.
3. Maak daarover foto's tussen 1 oktober en 31 december 2000.
4. Kies daarvan de beste foto's uit (maximaal 10).
5. Laat die in tweevoud afdrukken in zwart/wit of in kleur, formaat 13 X 18 of 20 X 30 cm. Dia's, polaroidfoto's, digitale foto's of geprinte afdrukken kunnen niet worden aangenomen.
6. Nummer de foto's en vul het documentformulier in, dat eind september bij bibliotheken en musea verkrijgbaar is, samen met een bijbehorende folder.
7. Stuur de foto's in tweevoud op naar de Stichting Fotomonument 2000, Plompetorengracht 3, 3512 CA Utrecht.

De foto's worden te zijner tijd in Zaanstad tentoongesteld en gaan daarna terug naar de provincies waar ze vandaan komen, waar ze in de provinciale archieven worden opgeborgen. De uiterste inzenddatum is 10 januari 2001.

Het officiële persbericht was nog niet beschikbaar op het moment dat dit kringblad werd afgesloten. Niettemin hebben we alvast deze 'voorlopige' informatie opgenomen.

Vooralsnog ziet het bestuur van de kring in het kader van dit initiatief voor zichzelf geen verdere stimulerende rol weggelegd. Indien individuele leden dat wensen, zijn we uiteraard wel bereid voor verspreiding van ons toegezonden informatie en coördinatie zorg te dragen.

Het bestuur

't Is historisch

Koninginnedag

Het was 30 augustus 1948, de dag voor koninginnedag. En wel een heel bijzondere, want op deze dag was koningin Wilhelmina vijftig jaar onze vorstin. Daar moest uiteraard ook in Ressen wat aan gedaan worden! Er zou een groot feest gehouden worden, natuurlijk met de kinderen, maar die werden al door de scholen vermaakt. Voor de volwassenen zou er een grote tent met dansvloer opgesteld worden op het Kerkenweijtje.

Die tent moest in Duiven opgehaald worden met een vrachtwagen. De heren Van Beek, Evers, Fleuren en De Nennie togen op pad met de heer Lamers als chauffeur. Nu wilde het geval, dat er in Duiven toevallig kermis was. Daar werd natuurlijk een poosje rondgestruind en van kennissen daar kregen de heren een liter jenever mee. Dan konden ze een plezierige terugweg hebben. Behalve de chauffeur zat iedereen achter in de laadbak. De fles ging van mond tot mond, want een glas had men niet, en de één dronk weinig en de ander veel en voor men thuis was, was de fles leeg!

De heren hadden zelf niet in de gaten, hoever ze 'em' om hadden en sprongen gewoon van de wagen af bij aankomst in Ressen. Maar ze moesten zich onmiddellijk aan een boom of aan elkaar vasthouden om overeind te blijven. Van opbouwen kwam die dag niets meer, zeker niet door de ophalers en ze besloten maar naar huis te gaan.

Nu wilde het geval, dat de heer Martin Fleuren op een zolderkamer bij de familie Arnoldussen woonde. Die zolderkamer was buitenom via een ladder te bereiken. Hoe kreeg men hem de ladder op? Niemand, die het kon zeggen, maar uiteindelijk, na veel geduw en getrek zat hij in het raamgat.

Zou hier de uitdrukking "ladderzat" ontstaan zijn?

Toen hij half binnen was, schreeuwde iemand: "Geef hem nog een zet!" en dat advies werd boven aan de ladder opgevolgd, zodat Martin naar binnen floepte. De volgende dag hebben anderen de tent met dansvloer opgebouwd en heel Ressen vierde koninginnedag.

Met dank aan de heer Van Beek voor zijn verhaal.

Joop Verburg

Internet wetenswaardigheden

Genealogie voor beginners op het internet

Op het gebied van genealogie is momenteel op het internet erg veel te vinden. In voorgaande artikelen van deze rubriek heb ik al diverse sites aangegeven die ook via de site van de onze kring te vinden zijn (zie 'links'). Een goede site voor beginners is die van het rijksarchief van Zwolle (<http://www.obd.nl/instel/arch/og/index.html>). Deze site richt zich weliswaar op Overijssel, maar bevat veel informatie over hoe je onderzoek kunt doen, wat er mogelijk is, waar wat te vinden is (op internet) en hoe dat in zijn werk gaat. De site is gebaseerd op het boek "Overijsselaars gezocht".

Voor Gelderland is er ook zo'n boek, namelijk "Geldersen gezocht" van Pieter Wissing e.a., met specifieke informatie over Gelderland en eigenlijk onmisbaar voor als men in Gelderland voorouders zoekt. Een andere site die naast veel informatie voor beginners ook bronnen beschikbaar stelt is: <http://www.geneaknowhow.net/>. Deze site is speciaal bedoeld ter ondersteuning van uw genealogisch onderzoek en bevat een vijftal onderdelen die regelmatig worden uitgebreid.

Genealogie in de grensstreek

Op de homepage (<http://members1.chello.nl/~r.croes02/index.html>) van Rob Croes is informatie over het Mosaik-archief opgenomen. Dit archief is van de Familienkundige Vereinigung für das Klever Land en bevat een groot aantal kopieën van kerkboeken (doop-, trouw- en begraafregisters) en registers van de burgerlijke stand van het Kleefse onderzoeksgebied. Dit gebied ligt in Duitsland ongeveer tussen Emmerik, Wesel, Geldern en Kleef en in Nederland de aanliggende grensstreek van Achterhoek, Betuwe, Maas-Waal-gebied, Oostelijk Noord-Brabant en Noord-Limburg. Een index is beschikbaar.

Het Mosaik-archief kan ook bezocht worden in Kleef. Het adres is Lindenal-lee 54, telefoon 00 49 2811 123509. De openingstijden zijn op dinsdag van 14.00 tot 17.00 uur en op zaterdag van 10.00 tot 13.00 uur. Een aantal van deze bronnen is ook op internet beschikbaar en wel via de site (<http://online-club.de/m0/krebber/dnieder.htm>) van Robert Krebber.

Nationale Militie

Wilde hij trouwen, dan moest een man in de 19^e eeuw kunnen aantonen dat hij in dienst geweest was, dan wel dat hij uitgeloot of van militaire dienst vrijgesteld was. Dit bewijs van de Nationale Militie is terug te vinden in de bijlagen van de huwelijksakte. Op de site van Ken Vervaart (<http://homepages.go.com/homepages/k/e/n/ken192/militie.htm>) is informatie te vinden over de Nationale Militie.

Adri Stuart

Agenda

Activiteiten Historische Kring Bemmeler najaar 2001

Het samenstellen en de voorverkoop van de kalender voor 2001 is afgerond. Momenteel wordt de kalender gedrukt. Als dit proces volgens planning verloopt, zullen wij vanaf 20 oktober met de distributie van de bestelde kalenders kunnen beginnen.

Het was een succesvolle presentatie van de kring op de Culturele Manifestatie van 10 september jl. in 'De Doornenburg', waar we mede inhaakten op het thema van de Open Monumentendag 2000 'Nederland Waterstaat'. We mochten ons in een grote belangstelling verheugen. Voor de excursie naar de Historische Tuin Lent op 23 september kregen we exact de vooraf als maximum gestelde inschrijving van 50 personen. Uiteindelijk 44 deelnemers waren in de fraaie herfstzon bij deze activiteit aanwezig. Een verslag van de excursie zal in het volgende kringblad worden opgenomen.

Als volgende activiteit staat de thema-avond van woensdag 22 november aanstaande op onze agenda. Ferdinand van Hemmen zal ons die avond vanaf 20.00 uur in de grote zaal van Cultureel Centrum 'De Kinkel' vertellen over gebeurtenissen op en rond het water in onze dorpen. Gelet op de bewezen kwaliteiten van deze spreker rekenen we op een grote belangstelling. Leden en niet-leden zijn welkom. Leden ontvangen nog de gebruikelijke uitnodiging.

Activiteiten Historische Kring Genter

Op dinsdag 7 november aanstaande om 20.00 uur houdt John Mulder in kringgebouw Marca XX aan de Markt 20 te Gendt een dialezing over de ontstaanswijze van de Waal van Lobith tot aan Tiel. Hierbij komt ook de verdere ontwikkeling en de toekomst van deze rivier aan de orde, waarbij mede de cultuurhistorische aspecten worden belicht. Een bij uitstek actueel thema nu het waterbeheer rond Nijmegen momenteel zo in de belangstelling is komen te staan.

Activiteiten Historische Kring Huessen

Op donderdag 16 november is een dialezing over archeologie door Cor Neijenhuis gepland. De bijeenkomst is in café-zaal 'De Buitenpoort' en begint waarschijnlijk om 20.00 uur.

Rijksarchief Gelderland in Arnhem wegens verbouwing gesloten

Het Rijksarchief Gelderland in Arnhem wordt ingrijpend veranderd. De twee studiezalen worden samengevoegd tot één grote zaal. Vanwege de verbouwing is het rijksarchief gesloten van 1 september tot januari 2001. De precieze datum van heropening is nog onzeker. Brieven en e-mails worden op de gewone manier afgehandeld. Tel. 026-4420148, e-mail: gelderland@rad.archief.nl

Gemeentearchief Nijmegen gaat verhuizen

Het gemeentearchief gaat verhuizen van Mariënborg 95 naar de overkant van het Mariënborg. De geplande datum wordt echter niet gehaald. Het nieuwe gebouw is nog te vochtig. De oude locatie wordt voorlopig op twee dagen opengesteld, namelijk op dinsdag en donderdag van 10.00-17.00 uur.

Boeken

Ressen verleden heden en in de toekomst

Voor informatie over het boek 'Ressen verleden heden en in de toekomst' zie pagina 44 van dit kringblad.

Nederland waterstaat

Naast talloze andere mijlpalen markeert het jaar 2000 het begin van een nieuwe reeks publicaties ter gelegenheid van de Open Monumentendag. Net als het landelijk thema van 2000 draagt de eersteling van dit millennium de naam 'Nederland waterstaat'.

In 'Nederland waterstaat' wordt de historische betekenis van het water voor ons land in kort bestek beschreven. Auteur Toon Schmeink slaagt erin om in de 128 pagina's van het boek uit een oneindig aantal aspecten rond Nederlands waterstaat de meest wezenlijke te belichten. Aan de hand van talloze smakelijke details schetst hij de tweeledige thematiek van zijn boek: onze strijd tegen het water enerzijds en onze verbondenheid ermee anderzijds. 'Nederland waterstaat', Monumentenreeks, Stichting Open Monumentendag, Amsterdam, 2000, isbn 90-71107-59-0, f 22.

Stenen en brood

Enkele jaren geleden heeft de Stichting Streekmuseum Over-Betuwe het boek 'Stenen en Brood' uitgegeven met als ondertitel 'Twee eeuwen baksteenfabricage in de oostelijke Over-Betuwe'. Het boek is van de hand van G.B. Janssen en biedt een rijk geïllustreerd en uitgebreid overzicht van de Over-Betuwsse baksteenindustrie en de mensen die daarin werkten.

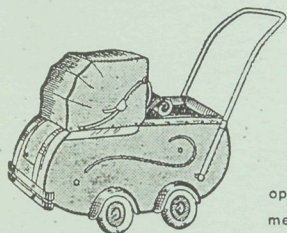
De kring heeft de hand weten te leggen op nog een beperkt aantal exemplaren die wij u als kringlid kunnen aanbieden voor f 15 (was f 17,50). Heeft u interesse? Het boek is te verkrijgen bij onze secretaris Joop Verburg.

Kadastrale Atlas Gelderland - Bemmelen en Ressen

Van de eerder dit jaar gepresenteerde atlas zijn bij de kring nog drie exemplaren over. Door het bestuur is besloten deze voor de prijs van f 52,50 aan te bieden. De voorraad van dit boek berust bij Gerard Sommers.

Kinderwagens

ELEGANT, STERK, LICHT RIJDEND

op kogellagers
met koffer

Kinderwagenfabriek

G. J. NIEUWKAMP

Jan v. Goyenstraat 3-42-44 • Telefoon 24893-23380
Nijmegen

INMAAKPOTTEN

van binnen en van buiten geglaazuurd, weer zoals
voor de oorlog, in de maten:

20 liter — 30 liter — 40 liter

NU zijn ze er nog. Bestelt direct.

Warenhuis N. V. DE BIJENKORF

Hertogstraat 23-27 — Nijmegen

TELEFOON 23054

84942

NIEUWE
KUIPEN VOOR
WASMACHINES
levert

Fa. J. H. Dycker & Zn.
DOETINCHEM

FORNUIZEN

WIT GEËMAILLEERD
met NIKKEL MONTUUR
f 149.50

J. VAN CAMPEN N.V.

IJZERWAREN - HUISHOUDE-
LIJKE ARTIKELEN

Mariëburg No. 72-73
N I J M E G E N

Voor Religieuze Artikelen is

HAWEKO

het speciale adres in Arnhem.

Speciale aanbieding

H. Hart Beelden

volgens nevenstaande foto,
in div. kleuren, hoog 65 cm.
Prima afgewerkt, afwasbaar
met koper kroontje f 18.75

In **KRUISBEELDEN** vindt
U nergens zo'n sortering.
Met koper corpus, alle ma-
ten, vanaf f 3.95 tot en
met f 17.50. — Bijpassende
Ecce Homo's f 18.— p. paar

Grote sortering in Wijwa-
terbakjes — Mariabeelden
Kandelaars — Kerkboeken
Rozenkransen enz.

Ziet onze etalage's in de **SPOORWEGSTR. N. 14**
Ingang Hommelstraat-Spoorwegstraat - Arnhem

Gaarne verkopen wij aan U op Schadeboekjes
en Consumentbonnen. 90842

INMAAKPOTTEN

alle
maten

HAWEKO
HOMMELSTRAAT No. 31

5-9-1947

Historische Kring Bommel

Secretariaat: J. Verburg,
Teselaar 61,
6681 BE Bommel.

Bankrekening: Rabobank Bommel 10.57.26.443

Internetadres: http://www.trefpunt.net/hk_bommel/default.htm

Samenstelling bestuur:

Tel: (0481-)

Drs. M.H.J.M. Kocken
(voorzitter/archeologie)

Franciscusstraat 14,
6681 VT Bommel.

465522

J. Verburg
(secretaris)

Teselaar 61,
6681 BE Bommel.

461603

G.J. Sommers
(penningmeester)

De Houtakker 1,
6681 CW Bommel.

464933

M.J.P. Janssen-v.Gelder
(documentatie)

Dorpsstraat 8,
6681 BN Bommel.

464349

A.B.P.M. Stuart
(genealogie)

Bakershoeve 106,
7326 DM Apeldoorn.

055-5410637

Redactie:

De redactie voor deze uitgave werd gevormd door Maria Janssen, Marc Kocken, Gerard Sommers, Adri Stuart en Joop Verburg. Kopij en andere berichten voor de redactie kunnen worden ingeleverd bij de redactieleden.

Lidmaatschap Historische Kring Bommel:

Deze uitgave wordt gratis verspreid onder de leden van de kring. Wilt u ook lid worden, of anderen lid maken: aanmelding kan plaatsvinden bij het secretariaat. De contributie bedraagt f 25,- per jaar; tweede en volgende gezinsleden betalen f 10,-.